

Foto: Hein Koops

Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten

(12 september 2013)

Stichting Onbeperkt Sportief (Ragna Schapendonk, Lilian van den Berg)

Mulier Instituut (Remko van den Dool, Karin Hoenderkamp, Willem Hoffmans, Caroline van Lindert)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Resultaat en opbouw rapport	4
1.3	Begrippenkader	4
2.	Methode vaststelling aantal mensen met een handicap	6
2.1	Vaststelling aantal mensen met een lichamelijke handicap	6
2.2	Vaststelling aantal mensen met een verstandelijke handicap	9
2.3	Vaststelling aantal kinderen en jongeren met een handicap	10
3.	Aantal mensen met een handicap in Utrecht	12
3.1	Aantal mensen met een lichamelijke handicap in Utrecht	12
3.2	Aantal mensen met een verstandelijke handicap in Utrecht	15
3.3	Aantal kinderen met een handicap in Utrecht	18
4.	Sport- en beweegdeelname voor mensen met een handicap	20
4.1	Sport en – beweegdeelname mensen voor met een lichamelijke handicap	20
4.2	Sport en – beweegdeelname voor mensen met een verstandelijke handicap	23
4.3	Sport en –beweegdeelname kinderen met een handicap	23
5.	Sportaanbod voor mensen met een handicap	25
5.1	Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een handicap	25
5.2	Het sportaanbod voor mensen met een handicap in Utrecht	25
6.	Gehandicaptensportbeleid Utrecht	31
7.	Conclusies en aanbevelingen	35
7.1	Sportmatch mensen met een lichamelijk handicap in Utrecht	35
7.2	Sportmatch mensen met een verstandelijke handicap in Utrecht	37
7.3	Sportmatch kinderen met een handicap in Utrecht	38
7.4	Aanbevelingen	39
	Literatuur	43
	Bijlage 1. Uitwerking schatting aantal mensen met een handicap	44
	Bijlage 2. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap	47
	Bijlage 3. Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten	50
	Bijlage 4. Overzicht onderwijs voor kinderen met een handicap	53
	Bijlage 5. Aandeel beweeglijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke handicap	54
	Bijlage 6. Sportaanbod voor mensen met een handicap	55

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De sport- en beweegparticipatiegraad, de sportinfrastructuur en toegankelijkheid daarvan, zijn voor mensen met een handicap in Nederland nog altijd onvoldoende. Op basis van de beschikbare, meest recente cijfers, heeft naar schatting 1 op de 3 Nederlanders een handicap die extra ondersteuning of aanpassingen vraagt bij het bewegen en/of sporten. Gehandicaptensport draagt bij aan gelijke kansen, rechten en mogelijkheden voor mensen met een handicap en leidt tot een betere gezondheid en hogere kwaliteit van leven.

Door de verbreding van sport naar bewegen en gezondheid (en inclusie en participatie) en de politieke wens van decentralisatie (Beleidsimpuls Sport en Bewegen in de buurt, WMO, Transitie Jeugdzorg, Passend Onderwijs) is voor ontwikkeling en implementatie een intensief samenspel met lokale en regionale partijen en aanbieders een vereiste. Inmiddels is een veel meer lokaal/regionaal georiënteerde branche aan het ontstaan, waarin het belang van mensen met een handicap die willen sporten en bewegen terecht als uitgangspunt geldt. Lokale overheden krijgen een belangrijke rol als uitvoerder en financier van algemeen - en gezondheidsbeleid. Om initiatieven die gehandicaptensport bevorderen blijvend lokaal te verankeren is de rol van de gemeente dus onmisbaar.

Er is een maatschappelijk landschap ontstaan, waarin gehandicaptensport geen unieke eigenaar kent. De sectoren zorg, (speciaal) onderwijs, revalidatie, sport en overheid zijn medeverantwoordelijk voor het realiseren van meer sport- en bewegingsdeelname door mensen met een handicap naar eigen keuze en op eigen niveau. Maar ook de beweeg- en sportaanbieders en (de omgeving van) de sporter hebben invloed op de ontwikkelingen binnen de sector. Gezamenlijke doelen, voldoende expertise en blijvende verbinding tussen deze sectoren en partijen is voorwaarde om gehandicaptensport verder tot bloei te kunnen brengen en deze grote groep te kunnen aanzetten tot een actievere leefstijl. Dit is nog geen vanzelfsprekendheid.

De uitdaging is ieder mens met een handicap naar eigen keuze, op eigen niveau en waar mogelijk in eigen omgeving bewegen en sport aan te kunnen bieden. Hiervoor is het van belang om de potentiële behoefte aan gehandicaptensport in kaart te brengen. Door deze mogelijke behoefte af te zetten tegen het aanbod voor sporters met een handicap wordt inzichtelijk waar en welke interventies er in de gemeente noodzakelijk zijn. Differentiatie in aanpak is nodig. Immers de doelgroep mensen met een handicap is zeer divers: mensen met een lichamelijke handicap, mensen met een verstandelijke handicap en tenslotte mensen met een zintuiglijke handicap. Ook binnen deze doelgroepen is geen sprake van uniformiteit. Maar ook de lokale situatie op o.a. wijkniveau vraagt om een gedifferentieerde aanpak.

Pilot Gemeente Utrecht

Om initiatieven die gehandicaptensport bevorderen blijvend (boven)lokaal te verankeren is de rol van gemeenten onmisbaar. Zeker nu gemeenten belast zijn met de uitvoering van een aantal wetten die ook gehandicaptensport raken (waaronder de WMO), is het van belang dat gemeenten hierbij worden ondersteund met de juiste kennis.

Om die reden ziet Stichting Onbeperkt Sportief een rol voor haar weggelegd. Zij wil met behulp van het model, 'de Gemeentelijke Sportmatch Gehandicaptensport', aangeven wat de potentiële behoefte aan gehandicaptensport per gemeente is. Door deze mogelijke behoefte af te zetten tegen het aanbod voor de sporters met een handicap, kan geconstateerd worden waar en welke interventies er in een gemeente noodzakelijk zijn en kunnen worden toegepast.

Stichting Onbeperkt Sportief heeft de Gemeente Utrecht benaderd met de vraag om als gemeente te participeren in de pilot 'Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten'. De gemeente Utrecht heeft aangegeven aan de pilot te willen meewerken. Nadat deze model-notitie in de pilot is uitontwikkeld, is deze ook inzetbaar voor andere gemeenten. Punten waar in de pilot speciaal aandacht naar uit gaat, zijn de opbouw van de rapportage, de toegankelijkheid van de informatie en de mate waarin de aangeboden informatie aansluit bij de verwachtingen en expertises bij de gemeentelijke medewerkers.

1.2 Resultaat en opbouw rapport

Dit rapport 'Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten' levert voor de gemeente Utrecht de volgende beoogde resultaten op:

1. Op basis van een rekenmodel krijgt de gemeente inzicht in de omvang en waar zich de (potentiële) sportvraag van mensen met een handicap bevindt gespecificeerd naar:
 - a. locatie, leeftijd, mate van institutionalisering van de inwoners met een handicap;
 - b. aard van de handicap (motorisch, visueel, auditief);
 - c. achterstand in bewegen;
 - d. omvang en groeipotentie van de sportdeelname van de inwoners met een handicap.
2. Het bestaande sportaanbod wordt in kaart gebracht in de vorm van tabellen (aantallen) en kaarten (geografische informatie).
3. Analyse van de (mis)match; waar lijken (de potentiële) vraag en aanbod elkaar wel en niet te vinden.
4. Advies op basis van recente inzichten, over:
 - a. algemene informatie m.b.t. de wettelijke taken die de gemeente op het gebied van gehandicaptensport heeft en uitvoert;
 - b. interventies die gemeente kan toepassen om de sportdeelname van mensen met een handicap te bevorderen via een gericht sport- en beweegstimuleringsbeleid.

Deze resultaten zijn als volgt in dit rapport weergegeven:

In hoofdstuk 2 worden de resultaten verantwoord door een toelichting te geven op de methode van vaststelling van het aantal mensen met een handicap. In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 3) worden achtereenvolgens de aantallen van mensen met een lichamelijke handicap, met een verstandelijke handicap en kinderen en jongeren met een handicap in Utrecht beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de sport en beweegdeelname van mensen met een handicap beschreven. In hoofdstuk 5 is een beschrijving te vinden van landelijke cijfers en het sportaanbod in Utrecht. Het beleidskader van de gemeente Utrecht ten aanzien van mensen met een handicap en sport en bewegen wordt beschreven in hoofdstuk 6. Tot slot volgen in hoofdstuk 7 de conclusies en het advies van Stichting Onbeperkt Sportief aan gemeente Utrecht.

1.3 Begrippenkader

In dit rapport worden veelvuldig de begrippen 'mensen met een handicap', 'sport' en 'bewegen' gebruikt. Deze begrippen zijn als volgt gedefinieerd.

Mensen met een handicap

Onder deze term worden mensen met een lichamelijke (motorische en/of zintuiglijke), en/of verstandelijke handicap verstaan. Een zintuiglijke handicap kan worden onderverdeeld in een visuele of auditieve handicap. In het rapport wordt zoveel als mogelijk gesproken over mensen met een handicap. Wanneer nodig, vindt een verbijszondering naar doelgroep plaats. Naast het woord handicap wordt in de terminologie ook gesproken van beperking. In dit rapport wordt hiermee hetzelfde bedoeld.

Uit onderzoek naar beeldvorming van gehandicapten (Leegwater en Lubbinge, 2005) denken veel mensen al gauw aan mensen in een rolstoel, aan mensen met het syndroom van down of aan mensen met een blindengeleidehond. Bij hen is de handicap immers direct zichtbaar en het valt op dat zij bepaalde

activiteiten niet of niet goed kunnen uitvoeren. Maar bij veel mensen is de handicap niet zichtbaar. Zoals hierboven beschreven bestaat er een classificatie¹ van handicaps.

Mensen met een lichamelijke handicap hebben één of meer functiestoornissen in samenhang met een lichamelijke afwijking van permanente aard. Dit kan gaan om bijvoorbeeld een stoornis in het bewegingsapparaat, om een chronische ziekte of om stoornissen in het zien, horen of spreken. Mensen met een motorische handicap hebben vaak een eenmalig verlies van bepaalde functies ten gevolge van aangeboren afwijkingen, ziekte of een ongeval. Bij mensen met een visuele handicap is er sprake van een vermindering van het zicht of volledig gezichtsverlies. De term auditieve handicap verwijst naar mensen die doof of slechthorend zijn.

Volgens de definitie voor een verstandelijke handicap kenmerkt deze zich door zowel een significante beperking van de intelligentie als van het aanpassingsgedrag (conceptuele, sociale en praktische vaardigheden). De verstandelijke handicap moet tijdens de ontwikkelingsleeftijd (voor het 18^e levensjaar) zijn ontstaan. Een IQ (Intelligentie quotiënt) lager dan 70 is wel voorwaarde, maar niet voldoende voor de diagnose 'verstandelijke handicap'.

Sport

Binnen de sport en sportonderzoek is onderstaande definitie van Van Bottenburg de meest gangbare:

" Sport is een menselijke activiteit die veelal plaatsvindt in een specifiek organisatorisch verband maar ook ongebonden kan worden verricht, doorgaans met gebruikmaking van een specifieke ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een manier die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdelement in de desbetreffende activiteit of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen" (Breedveld, 2003).

Bewegen

Met bewegen wordt een breed scala aan activiteiten bedoeld. Er wordt veel gesproken over de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Dit is een gangbare norm die de gewenste lichaamsbeweging vanuit een gezondheidskundig oogpunt normeert. Of aan de norm wordt voldaan hangt af van de duur (totaal 30 of 60 minuten in blokjes van minimaal 10 minuten), de frequentie (minimaal vijf dagen per week) en de intensiteit (iets hogere hartslag en ademhaling, dus stevig doorwandelen, iets harder op de pedalen trappen, eens flink achter de hond aanrennen). Naast activiteiten als wandelen en fietsen gaat het o.a. ook over bijvoorbeeld huishoudelijke activiteiten, klussen en tuinieren.

De scheidslijn tussen bewegen en sport ligt in feite niet scherp. Er is eerder sprake van een continuüm. Voor het gemak wordt de term sportief bewegen vaak als verzamelnaam gebruikt.

¹ Classificatie gebaseerd op Heslinga et al, 1972

2. Methode vaststelling aantal mensen met een handicap

In dit hoofdstuk verantwoorden we de resultaten van hoofdstuk 3. We gaan daarbij achtereenvolgens in op de vaststelling van het aantal mensen met een lichamelijke handicap, met een verstandelijke handicap en kinderen en jongeren (die een verstandelijke en/of lichamelijke handicap hebben). Bij het verbeteren van het aanbod van sport- en beweegvoorzieningen voor mensen met een handicap is het belangrijk te weten hoe groot de groepen zijn waarvoor het aanbod is ontwikkeld. Het vaststellen van de omvang van de doelgroep is echter niet eenvoudig.

2.1 Vaststelling aantal mensen met een lichamelijke handicap

Uitgangspunten

Veel mensen met een lichamelijke handicap maken gebruik van een landelijke en/of gemeentelijke regeling voor ondersteuning. Bijvoorbeeld voor huishoudelijke hulp, maar ook voor vervoer naar een sportwedstrijd. Doordat er meerdere regelingen zijn en doordat lang niet iedereen gebruik maakt van een regeling maken we gebruik van bevolkingsonderzoek om het aantal mensen met een lichamelijke handicap te schatten. Op dit moment zijn de onderzoeken niet fijnmazig genoeg om op gemeentelijk niveau uitspraken te kunnen doen. Daarom hebben we op basis van de landelijke Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) per gemeente of wijk bepaald hoeveel mensen met een lichamelijke handicap er zijn. Het landelijke onderzoek maakt gebruik van een aantal vragen die door de OECD² zijn ontwikkeld om de mate van handicap vast te stellen. In Nederland heeft volgens deze definitie 11,8 procent van de mensen van 12 tot en met 79 jaar een matige of ernstige lichamelijke handicap (periode 2008-2011). Dit zijn 1,6 miljoen mensen (exclusief instellingsbewoners).

Het maken van een schatting van het aantal mensen met een lichamelijke handicap in een gemeente is een wat technische kwestie. Belangrijk is om te weten in welke mate de bepaling de werkelijkheid weerspiegelt. Dit proces is nog niet voltooid. De belangrijkste elementen van de vaststelling zijn de bepalende factoren voor mensen met een handicap, namelijk de leeftijd en het inkomen. Hoe ouder, hoe groter de kans op beperkingen. Hoewel de aandacht voor jong gehandicapten groot is, maken zij slechts een klein deel van de totale groep uit. De aandacht is voornamelijk zo groot gezien het feit dat zij hun hele verdere leven last van hun beperkingen zullen houden. Het tweede gegeven dat een grote rol speelt is de opleiding en daarmee samenhangend het inkomen. Mensen met een matige of ernstige handicap hebben vaker een laag inkomen. Dit heeft te maken met het feit dat zij vanwege hun handicap minder (hebben) kunnen werken en mogelijk doordat mensen met lagere inkomens vaker zware fysieke beroepen hadden of hebben en daardoor een lichamelijke handicap hebben gekregen. Daarnaast hebben mensen met een lager inkomen vaker een leefstijl die de gezondheid benadeelt. Hoewel een dergelijke leefstijl vooral invloed heeft op chronische aandoeningen, kan bij ernstige vormen ook sprake zijn van een lichamelijke handicap volgens de definitie van de OECD (denk aan obesitas en COPD³).

Met specifieke lokale omstandigheden houden we geen rekening. Zo zou in de Rijnmond meer sprake kunnen zijn van luchtvervuiling vanwege het intensieve verkeer en de industrie. Ook zouden in bijvoorbeeld het Westland vanwege de kassen relatief veel mensen belastend lichamelijk werk kunnen verrichten (veel bukken).

² De OECD staat voor Organization for Economic Co-operation and Development.

³ COPD staat voor Chronic Obstructive Pulmonary Disease. COPD is een longziekte.

We kunnen wel het aantal mensen met een lichamelijke handicap in een gemeente bepalen, maar het percentage sporters daarvan of het percentage dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet niet. Dan wordt het namelijk een schatting binnen een schatting, de (statistische) betrouwbaarheid is dan te laag. Ook vanwege deze betrouwbaarheid kunnen we geen uitspraken binnen een gemeente per leeftijdsgroep doen. Tot slot is de zogenaamde betrouwbaarheidsmarge van de genoemde 11,8 procent mensen met een lichamelijke handicap van 12 tot en met 79 jaar, plus en min 0,4% (circa 50.000 mensen op landelijk niveau).

Het Mulier Instituut heeft alle genoemde cijfers bepaald via een eigen bewerking van de gegevens van het CBS.

Daadwerkelijke vaststelling aantal mensen met een lichamelijke handicap

Voor onze bepaling per gemeente maken we gebruik van de informatie van tabel 2.1. Per leeftijds- en inkomensgroep hebben we voor elke vorm van lichamelijke handicap vastgesteld hoeveel procent een matige of ernstige handicap heeft. Voor met name motorische en auditieve handicaps zien we dat hoog opgeleide mensen tot 50 jaar het laagste percentage kennen en laag opgeleide ouderen het hoogste percentage mensen met een matige of ernstige vorm van lichamelijke handicap. De mensen van 12 tot en 49 jaar vormen de jongste groep. Deze indeling is gehanteerd om ongeveer even grote leeftijdsgroepen te hanteren.

De schatting vindt plaats door deze cijfers te vermenigvuldigen met lokale cijfers naar inkomen en leeftijd. Lokaal wil in dit geval zeggen op viercijferig postcodeniveau. Met dit (lage) niveau kunnen we vervolgens allerlei geografische eenheden samenstellen zoals provincies, gemeenten, maar ook wijken (zolang deze voornamelijk bestaan uit viercijferige postcodegebieden). Van het CBS hebben we gegevens naar leeftijdsgroepen van vijf jaar per postcode gebruikt (2012). Voor het inkomen zijn cijfers uit 2010 benut (Onderzoek Wijken en Buurten). Deze cijfers geven het percentage lage, midden en hoge inkomens per postcodegebied aan. Binnen deze groepen is overigens niet de leeftijdsverdeling bekend. We zijn er daarom vanuit gegaan dat de verdeling naar inkomen binnen de leeftijdsgroepen gelijk is. Dus als de helft van de inwoners van het postcodegebied een hoger inkomen heeft, dan nemen we aan dat dat voor elke leeftijdsgroep geldt. Uiteraard is er ook een verband tussen leeftijd en inkomen. De meeste jongeren verdienen immers nog niet zoveel. Maar doordat de jongeren samengaan met de wat oudere groep (de 'jongsten' zijn 12-49 jaar) is dit effect voor deze cijfers vrijwel afwezig.

Tabel 2.1 Verband leeftijd en inkomen naar verschillende soorten lichamelijke handicaps, volgens CBS Gezondheidsenquête (2008-2011), in procenten met een matige of ernstige handicap

Motorische beperkingen (OECD)				
	Totaal	Leeftijd 12-49	50-64	65-79
Totaal	6,3	2,6	8,3	15,9
Inkomen				
Laag	14,1	6,1	17,7	21,0
Midden	4,3	1,9	7,0	6,8
Hoog	2,4	1,3	3,1	7,2
Visuele beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	5,3	2,9	8,6	7,7
Inkomen				
Laag	8,0	4,1	12,8	9,7
Midden	5,1	3,5	7,9	5,1
Hoog	4,3	2,5	7,1	3,6
Auditieve beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	2,6	1,4	3,0	5,7
Inkomen				
Laag	4,8	2,6	5,1	7,1
Midden	3,2	1,9	3,8	5,9
Hoog	1,5	0,9	2,2	3,4
Combinatie van 3 vormen (1 tot 3)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	11,8	5,9	16,7	24,0
Inkomen				
Laag	21,2	9,8	27,7	30,4
Midden	10,9	6,7	15,5	15,3
Hoog	7,3	4,1	11,0	11,7

Over het algemeen zijn de verschillen naar gemeenten niet heel erg groot. Het laagste percentage mensen met een lichamelijke handicap komt van de gemeente Urk (combinatie handicaps 9,7%), Vaals kent het hoogste percentage met één of meer vormen van lichamelijke handicap (combinatie handicaps 14,7%). Op het postcodeniveau liggen de extremen verder uit elkaar (van 7 tot 20%).

Voor de meer technische details van de bepaling van het aantal verwijzen we naar bijlage 1.

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap

Slechts een klein gedeelte van de mensen met een lichamelijke handicap woont in een zorginstelling. In Nederland verblijven 1.134 mensen in een instelling (intramurale zorg) en via deze instellingen (6 voor heel Nederland) ontvangen 3.335 mensen zorg thuis (extramurale zorg, Van der Kwartel, 2013). De instellingsbewoners maken geen deel uit van de schatting die via het CBS-onderzoek is uitgevoerd. Andere plaatsen waar lichamelijk gehandicapten makkelijk traceerbaar zijn, zijn revalidatie-instellingen. In 2011 waren er 21 revalidatie-instellingen (bestaand uit een of meerdere revalidatiecentra) en zeven revalidatie-afdelingen van ziekenhuizen. Samen bieden zij zorg aan ongeveer 90.000 kinderen en

volwassenen (Revalidatie Nederland, 2012). Voor de gemeente Utrecht is een lijst met revalidatie-instellingen in de bijlage opgenomen. Mensen met een lichamelijke handicap kunnen ook via zorgvoorzieningen voor ouderen worden benaderd, aangezien een groot deel van de mensen met een lichamelijke handicap oudere mensen zijn. In de bijlage is een lijst met ouderenvoorzieningen in de gemeente Utrecht opgenomen.

Een andere, meer indirecte manier, om mensen met een lichamelijke handicap in de gemeente te bereiken is via de regelingen waar zij vanwege hun handicap gebruik van maken, zoals de Wmo.

2.2 Vaststelling aantal mensen met een verstandelijke handicap

Het aantal mensen met een verstandelijke handicap in Nederland is niet eenvoudig vast te stellen. Er vindt geen bevolkingsonderzoek plaats onder verstandelijk gehandicapten. Om te schatten hoeveel mensen een verstandelijke handicap hebben wordt meestal uitgegaan van de voorzieningen waar mensen met een verstandelijke handicap gebruik van maken, zoals woon- en dagvoorzieningen of de aanspraak die zij maken op AWBZ-zorg. Van deze voorzieningen kunnen mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke handicap (IQ beneden de 70) gebruik maken. Soms worden ook zwakbegaafden (IQ tussen 70 en 85) tot de groep licht verstandelijk gehandicapten gerekend, wanneer zij vanwege ernstige bijkomende problemen gebruik kunnen maken van AWBZ-zorg (Von Heijden et al, 2013).

Voor heel Nederland gaan we ervan uit dat tussen 50.000 en 66.000 mensen een matige of ernstige verstandelijke handicap (zie Ras et al, 2010) hebben, wat overeenkomt met ongeveer drie tot vier promille van de bevolking. Tussen 50.000 en 165.000 mensen hebben naar schatting een lichte verstandelijke handicap, wat overeenkomt met tussen de drie en tien promille van de bevolking (Woittiez et al, 2012, zie tabel 2.2). De groep zwakbegaafden is naar schatting vele malen groter, echter ongeveer 33.000 mensen uit deze groep maakt aanspraak op zorg via de AWBZ en zijn op die manier traceerbaar.

Tabel 2.2 Geschatte omvang van verstandelijke handicaps, naar ernst (absolute aantallen x 1.000)

	Totale geschatte omvang	Indicatie AWBZ-zorg
Zwakbegaafd (IQ 70-85)	300-600 ^a	33 ^b
Licht (IQ 50-70)	50-165 ^c	68 ^b
Matig/ernstig (IQ <50)	50-66 ^c	63 ^b

a. CBZ, 2004.

b. Woittiez et al., 2012, schatting voor 2009.

c. Ras et al., 2010, schatting voor 2008.

Als we uitgaan van de instellingen die zorg bieden, verblijven in heel Nederland ruim 40.000 mensen in een instelling voor verstandelijk gehandicaptenzorg (75 instellingen) en ontvangen ruim 35.000 cliënten via deze instellingen de zorg thuis of maken gebruik van de dagbesteding. Er zijn ook instellingen voor gecombineerde zorg (verstandelijk en lichamelijk gehandicapten, 68 instellingen), waar ruim 31.000 mensen verblijven en waarvan ongeveer 38.000 mensen thuis zorg ontvangen (incl. dagbesteding) (Van der Kwartel, 2013).

Vindplaatsen mensen met een verstandelijke handicap

Voor de gemeente Utrecht is het eveneens lastig te bepalen hoeveel mensen bij benadering een verstandelijke handicap hebben. We hebben daarom voor deze rapportage de vindplaatsen voor deze groep in kaart gebracht. Het gaat hier om locaties voor dagbesteding en dagopvang, om logeerhuizen, sociale werkplaatsen en woonlocaties. De basis van het totaaloverzicht vormde een lijst met organisatienamen die we via de gemeente Utrecht hebben ontvangen. Met behulp van internet (o.a. www.kiesbeter.nl) zijn de locaties achterhaald en is informatie opgezocht over het aantal bewoners of cliënten. Waar nodig zijn de locaties nagebeld. Het aantal cliënten bij de verschillende vindplaatsen, zoals vermeld in paragraaf 3.3, mag niet bij elkaar worden opgeteld, aangezien verstandelijk gehandicapten gebruik kunnen maken van meerdere voorzieningen, zoals een woonvoorziening en de dagbesteding. Het in kaart brengen van de vindplaatsen is nuttig bij de afstemming tussen sportaanbod en de vraag naar gehandicaptensport voor deze groep. Via deze vindplaatsen kan de potentiële doelgroep direct worden benaderd en eventueel doorverwezen. Opgemerkt moet worden dat mensen met een verstandelijke handicap die geen gebruik maken van bovenvermelde voorzieningen moeilijker te bereiken zijn. Als onder deze groep mensen behoefte bestaat om te sporten dan zijn zij alleen bekend als zij zichzelf aanmelden voor hulp bij bijvoorbeeld de consulent aangepast sporten bij MEE.⁴

2.3 Vaststelling aantal kinderen en jongeren met een handicap

Hoewel kinderen en jongeren met een handicap ook deel uit maken van lichamelijk en verstandelijk gehandicapten zoals hiervoor beschreven, is het nuttig deze groep apart te beschouwen. Zij zijn namelijk via de verschillende onderwijsinstellingen relatief makkelijk traceerbaar en daar kan bij de afstemming tussen sportaanbod en vraag naar gehandicaptensport gebruik van worden gemaakt. In het volgende hoofdstuk wordt per postcodegebied een schatting gegeven van het aantal lichamelijk gehandicapten van 12 tot en met 79 jaar. Kinderen tot 12 jaar vallen hier niet onder. Voor de groep kinderen vanaf 12 jaar met een lichamelijke handicap is er dus sprake van een zekere overlap met de hierna gepresenteerde vindplaatsen (denk aan speciaal voortgezet onderwijs op cluster 3-scholen). Voor jongeren met een verstandelijke handicap die gebruik maken van de voorzieningen die in paragraaf 2.2 werden vermeld is er ook sprake van overlap. Het is niet mogelijk precies te berekenen hoe groot deze is en om uitsluitende categorieën van vindplaatsen te presenteren.

Voor heel Nederland gelden de volgende cijfers in tabel 2.3 (zie ook Von Heijden et al, 2013).

Tabel 2.3 Leerlingen speciaal onderwijs schooljaar 2011-2012 (in aantallen)

Onderwijssoorten	Aantal
Totaal speciaal basisonderwijs (sbo)	41.792
Totaal (voortgezet) speciaal onderwijs (so en vso)	70.137
Totaal speciaal onderwijs (so)	34.272
Cluster 1, blind en slechthorend	502
Cluster 2, doof, slechthorend, spraakproblemen	6.864

⁴ Er zijn in Nederland 22 regionale MEE-organisaties verspreid door het hele land. MEE ondersteunt mensen met een beperking en hun netwerk op alle levensgebieden en in alle levensfasen. Daardoor kunnen zij naar vermogen meedoen in de samenleving.

Cluster 3, motorische en/of verstandelijke handicap	13.746
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	13.160
Totaal voortgezet speciaal onderwijs (vso)	35.865
Cluster 1, blind en slechthorend	249
Cluster 2, doof, slechthorend, spraakproblemen	2.320
Cluster 3, motorische en/of verstandelijke handicap	13.180
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	20.116
Totaal leerlinggebonden financiering (2011)	39.100
Igf-leerlingen in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs	20.600
Igf-leerlingen in het voortgezet onderwijs	18.500
Overig voortgezet onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuning	
Praktijkonderwijs	26.807
Totaal lwoo 1-4	99.365

Bron: CBS statline / leerlinggebonden financiering: OCW Kerncijfers 2011

Vindplaatsen kinderen met een handicap

Op basis van gegevens van de Dienst Uitvoering Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (www.duo.nl) is voor de gemeente Utrecht een overzicht gemaakt van de onderwijsinstellingen waar kinderen en jongeren met een handicap gebruik van maken. Het gaat om locaties voor het speciaal (voortgezet) onderwijs. Hieronder vallen scholen voor cluster 1 (voor leerlingen met een visuele handicap), cluster 2 (voor leerlingen met een auditieve handicap en spraak/taal moeilijkheden), cluster 3 (leerlingen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap of langdurige ziekte) en cluster 4 (leerlingen met ernstige gedragsproblemen). Daarnaast zijn de locaties voor het speciaal basisonderwijs (sbao), praktijkonderwijs (pro) en het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) in kaart gebracht.

Het speciaal (voortgezet) onderwijs is er voor kinderen (6-12 jaar) en jongeren (13-19 jaar) met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap, langdurige ziekte of stoornis die meer aandacht en ondersteuning nodig hebben dan in het reguliere onderwijs. Zij hebben doorgaans een zwaardere handicap dan de leerlingen in de andere onderwijsvormen.

Speciale basisscholen (sbo) zijn bedoeld voor moeilijk lerende kinderen, kinderen met opvoedingsmoeilijkheden en alle andere kinderen die speciale ondersteuning nodig hebben. Het praktijkonderwijs (pro) is er voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen en bijvoorbeeld zijn doorgestroomd vanuit het speciaal basisonderwijs. Het lwoo is bedoeld voor leerlingen van het vmbo die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te halen maar extra begeleiding nodig hebben. Leerlingen van het praktijkonderwijs en lwoo hebben geen ernstige handicap, maar kunnen wel zwakbegaafd zijn (IQ tussen 70 en 85). Voor de afstemming tussen sportaanbod en vraag naar gehandicapten zijn deze vindplaatsen nuttig omdat de doelgroep daar direct kan worden benaderd en eventueel doorverwezen naar sportaanbod via consultants of speciale interventies.

3. Aantal mensen met een handicap in Utrecht

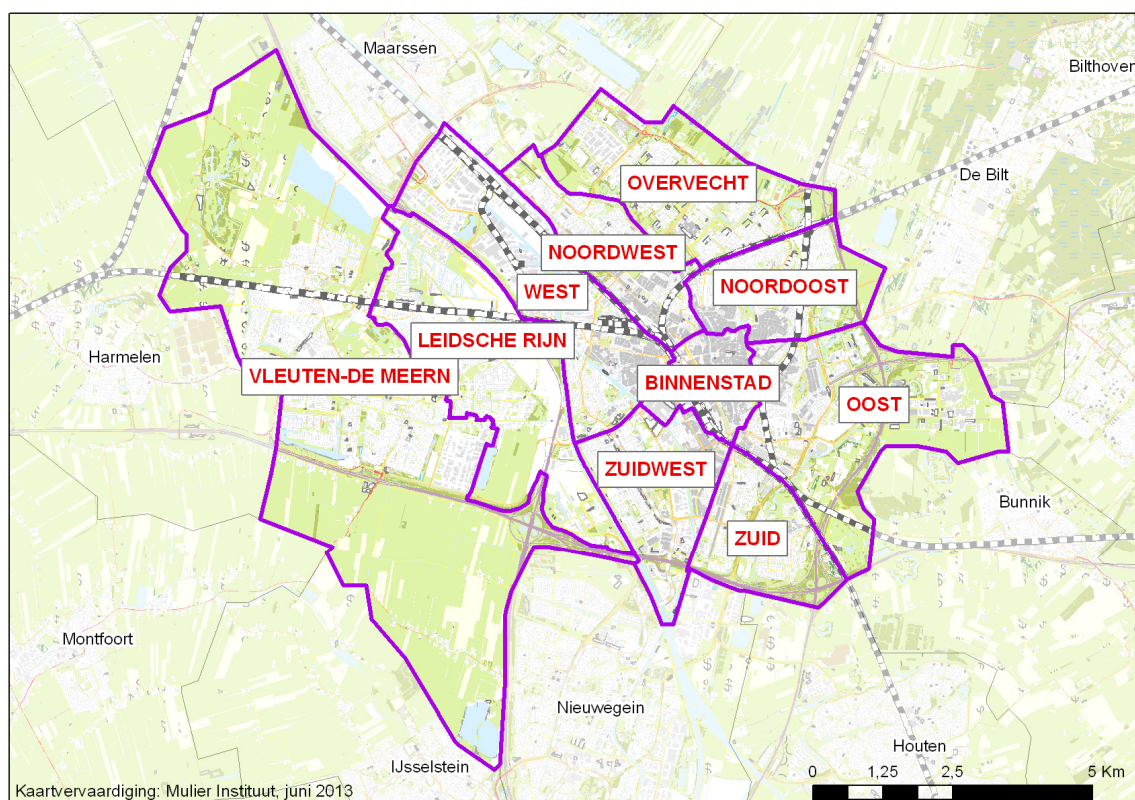
In hoofdstuk 2, Methode, hebben we beschreven waarom en hoe we het aantal mensen met een lichamelijke handicap hebben bepaald. Dit hoofdstuk richt zich eerst op het aantal mensen met een handicap (de potentiële vraag naar gehandicaptensport) in Utrecht. In Hoofdstuk 4 gaan we in op het sportaanbod voor mensen met een handicap in Utrecht. In beide hoofdstukken gaan we in op drie groepen:

- Mensen met een lichamelijke handicap (motorisch, visueel en auditief)
- Mensen met een verstandelijke handicap
- Kinderen (met een lichamelijke dan wel verstandelijke handicap).

Wijkindeling

Voor de gemeente Utrecht en haar wijken is gebruik gemaakt van schattingen. De wijkgegevens zijn ingedeeld met viercijferige postcodes. Helaas komen de weergegeven wijkdefinities daardoor niet altijd perfect overeen met de postcodes op het genoemde niveau. Meestal gaat het om een klein aantal inwoners (zo hoort het Jaarbeursterrein tot de centrumpostcode 3511 maar tot de wijk Binnenstad). Figuur 3.1 laat de wijkindeling van de gemeente Utrecht zien.

Figuur 3.1 Wijkindeling gemeente Utrecht

3.1 Aantal mensen met een lichamelijke handicap in Utrecht

Naar lichamelijke handicap maken we een onderscheid naar:

- Matige of ernstige motorische handicap;
- Matige of ernstige visuele handicap;
- Matige of ernstige auditieve handicap;
- Matige of ernstige motorische, visuele en/of auditieve handicap.

Mensen die een lichte handicap hebben op een van de hiervoor genoemde gebieden laten we buiten beschouwing (circa 38% van de bevolking van 12-79 jaar heeft op zijn minst een lichte, matig of ernstige

handicap). We bespreken in dit hoofdstuk dus alleen mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap.

Percentage mensen met een lichamelijke handicap per wijk

In tabel 3.1 is het percentage mensen met een handicap voor de gemeente Utrecht naar wijk weergegeven en in tabel 3.2 het aantal mensen met een handicap per wijk. In figuur 3.2 en 3.3 is per wijk het percentage en aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap (combinatie) per wijk is afgebeeld. De landelijke cijfers in tabel 3.1 en 3.2 komen overeen met de gegevens uit tabel 2.1.

In het landelijke onderzoek hebben we vastgesteld dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar één of meer vormen van matige of ernstige lichamelijke handicaps heeft.

Voor de gemeente Utrecht is het percentage lager dan het landelijke cijfer namelijk 10,3 procent, dit is een afwijking van 13% ten opzichte van het landelijke cijfer. Ook voor motorische, visuele en auditieve handicaps liggen de percentages voor de gemeente Utrecht lager dan de landelijke cijfers. Motorisch 5,4 % ten opzichte van 6,3% landelijk (afwijking van 14%) . Visueel in Utrecht 4,7% ten opzichte van 5,3 % landelijk (afwijking 12%) en Auditief 2,2% ten opzichte van 2,6% landelijk (afwijking van 15%).

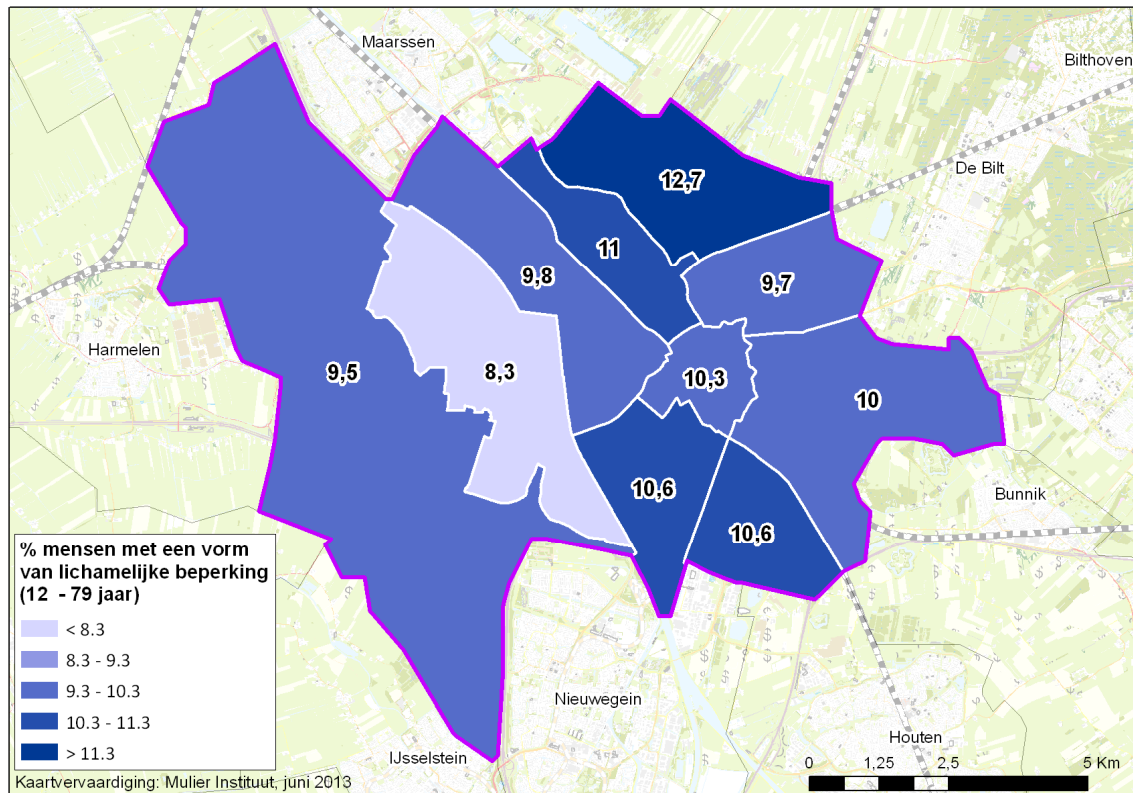
Met haar relatief jonge bevolking kent de wijk Leidsche Rijn het laagste percentage (8,3%) mensen met een lichamelijke handicap. De wijken West (9,8%), Noordoost (9,7%) en Vleuten-de Meern (9,5%) kennen ook relatief weinig mensen met een lichamelijke beperking. De wijk Overvecht kent het hoogste percentage (12,7%). Het is de enige wijk die boven het landelijke gemiddelde uitkomt.

Tabel 3.1 Mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap, 12-79 jaar (%)

	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	6,3	5,3	2,6	11,8
Utrecht	5,4	4,7	2,2	10,3
Wijk 01 West	5,2	4,5	2,1	9,8
Wijk 02 Noordwest	6,1	4,8	2,4	11,0
Wijk 03 Overvecht	7,3	5,4	2,7	12,7
Wijk 04 Noordoost	4,9	4,6	2,1	9,7
Wijk 05 Oost	5,3	4,6	2,1	10,0
Wijk 06 Binnenstad	5,6	4,7	2,2	10,3
Wijk 07 Zuid	5,6	4,8	2,3	10,6
Wijk 08 Zuidwest	5,8	4,7	2,3	10,6
Wijk 09 Leidsche Rijn	3,8	4,0	1,8	8,3
Wijk 10 Vleuten-De Meern	4,6	4,5	2,1	9,5

Bron: Mulier Instituut, op basis van schattingen met een model

Figuur 3.2 Schatting percentage mensen met matige of ernstige lichamelijke handicap naar wijk gemeente Utrecht, 12-79 jaar

Aantal mensen met een lichamelijke handicap per wijk

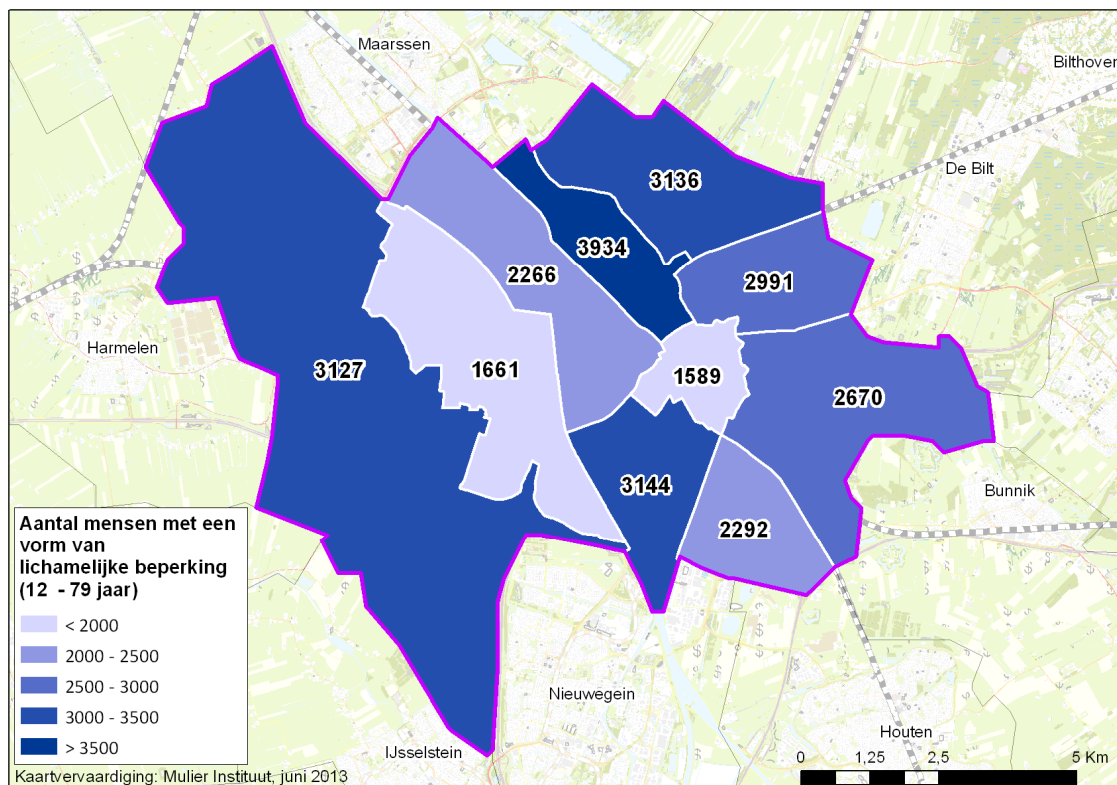
Met behulp van de inwonersaantallen is tabel 3.2 samengesteld (1e kolom). Hiermee geven we inzicht in de daadwerkelijke aantallen per wijk. De combinatie van beperkingen geeft aan hoeveel mensen één of meer (maximaal 3) handicaps hebben. Het is dus geen optelsom van de aantallen motorisch, visueel en auditief.

In Utrecht hebben naar schatting 26.810 mensen een lichamelijke handicap. In absolute aantallen wonen in de wijk Noordwest de meeste mensen met een lichamelijke handicap (3.934) en in de binnenstad (1589) de minste. Kijken we specifiek naar de soort lichamelijke handicap dan zien we hetzelfde patroon alleen het aantal mensen met een motorische handicap is in Leidsche Rijn nog lager (759) dan in de wijk Binnenstad (855).

Tabel 3.2 Mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap, 12-79 jaar (aantallen)

	Bevolking	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	13.649.748	861.530	719.777	348.734	1.614.429
Utrecht	260.495	14.193	12.144	5.802	26.810
Wijk 01 West	23.005	1.195	1.031	493	2.266
Wijk 02 Noordwest	35.700	2.181	1.731	854	3.934
Wijk 03 Overvecht	24.733	1.812	1.339	671	3.136
Wijk 04 Noordoost	30.755	1.518	1.406	636	2.991
Wijk 05 Oost	26.780	1.426	1.222	571	2.670
Wijk 06 Binnenstad	15.395	855	725	338	1.589
Wijk 07 Zuid	21.728	1.219	1.037	495	2.292
Wijk 08 Zuidwest	29.608	1.717	1.390	687	3.144
Wijk 09 Leidsche Rijn	19.980	759	803	367	1.661
Wijk 10 Vleuten-De Meern	32.813	1.511	1.461	690	3.127

Figuur 3.3 Schatting aantal mensen met matige of ernstige lichamelijke handicap, 12-79 jaar naar wijk gemeente Utrecht,

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap in Utrecht

Met voorgaande gegevens is in beeld gebracht hoeveel mensen per wijk in Utrecht een lichamelijke handicap hebben. Niet al deze mensen zullen gebruik maken van speciale voorzieningen voor gehandicapten. Een kleine groep mensen met een lichamelijke handicap is via revalidatie-instellingen te bereiken. Utrecht heeft hiervoor vijf locaties, waaronder bijvoorbeeld revalidatiecentrum de Hoogstraat (zie bijlage B2.1). Mensen, kinderen en volwassenen met een lichamelijke handicap die hier (meestal tijdelijk) verblijven voor hun revalidatie na een ziekte of ongeval hoeven niet altijd inwoners van de gemeente Utrecht te zijn. Deze mensen kunnen echter wel tijdens of na de behandeling een sportadvies krijgen van de daar aanwezige consulent aangepast sporten.

Een andere groep lichamelijk gehandicapten kan eventueel via woonzorgcentra voor ouderen worden bereikt, aangezien een groot deel van de gehandicapten uit ouderen bestaat. In bijlage B2.2 is een lijst met locaties opgenomen waar ouderen wonen en verzorging krijgen. AxionContinu en Careyn zijn in Utrecht belangrijke voorzieningen.

3.2 Aantal mensen met een verstandelijke handicap in Utrecht

Uitgaande van de prevalentiecijfers voor heel Nederland (zie paragraaf 2.2) zou een grove schatting gemaakt kunnen worden van het aantal mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke handicap. Uitgaande van een prevalentie van 3 tot 4 promille van de bevolking voor matig of ernstig verstandelijk gehandicapten, hebben van de Utrechtse bevolking (322.000 inwoners) tussen ongeveer 1.000 en 1.200 mensen een matige of ernstige verstandelijke handicap. Uitgaande van een prevalentie tussen 3 tot 10 promille voor licht verstandelijk gehandicapten, hebben van de Utrechtse bevolking tussen ongeveer 1.000 en 3.200 mensen naar schatting een lichte verstandelijke handicap.

Een andere manier om een beeld te krijgen van het aantal mensen met een verstandelijke handicap is het in kaart brengen van een aantal vindplaatsen⁵. Van deze locaties is, voor zover mogelijk, een indicatie van het aantal cliënten bekend. Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de vindplaatsen. Niet alle vindplaatsen zijn alleen voor mensen met een verstandelijke handicap, ook lichamelijk gehandicapten kunnen hier terecht. In bijlage B3.1 zijn adresgegevens van alle vindplaatsen opgenomen die in figuur 3.4a zijn weergegeven. Bij het schrijven van dit rapport waren de vindplaatsen in de wijk Vleuten/de Meern nog niet in kaart gebracht. Naar aanleiding van een evaluatiebijeenkomst met de gemeente Utrecht op 11 juli 2013, zijn deze achteraf via de website www.kiesbeter.nl getraceerd en opgenomen in bijlage B3.2.⁶ Het aantal cliënten voor deze wijk zijn niet meegerekend in de totalen in tabel 3.4.

De in de tabel vermelde aantallen mogen niet bij elkaar worden opgeteld, omdat cliënten van verschillende voorzieningen gebruik kunnen maken. Uit de tabel valt op te maken dat er bijna 600 cliënten op een woonlocatie verblijven en 800 mensen gebruik maken van dagbestedingsmogelijkheden (exclusief cliënten van locaties in de wijk Vleuten-De Meern). Deze locaties zijn belangrijke vindplaatsen voor het sportaanbod. Utrecht kent geen grote voorzieningen met een instellingsterreinen. Deze bevinden zich buiten de gemeentegrenzen.

Tabel 3.4 Vindplaatsen mensen met een verstandelijke handicap*

	Aantal locaties	Aantal mensen**
Dagbesteding	3	800
Dagopvang	9	238 (1 locatie onbekend aantal)
Logeerhuis	1	12
Sociale werkplaats	11	155 (1 locatie onbekend aantal)
Woonlocatie	33	583

*exclusief tellingen bij vindplaatsen in de wijk Vleuten-De Meern

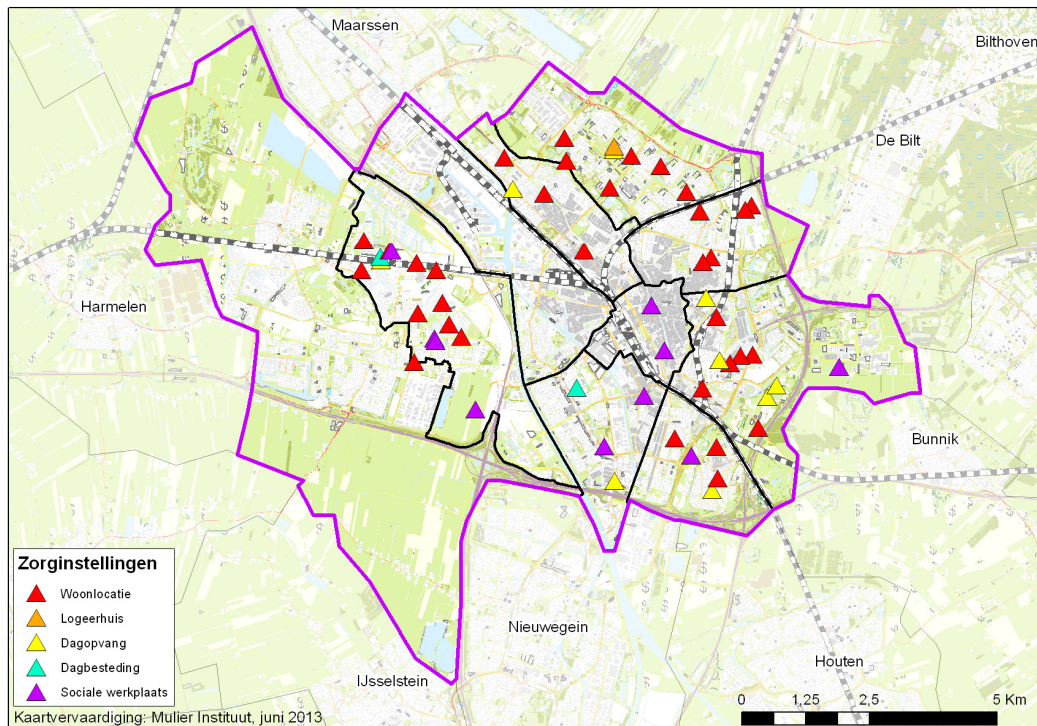
**betreft mogelijk ook mensen met een lichamelijke handicap

In figuur 3.4a zijn deze vindplaatsen ruimtelijk, naar type locatie, afgebeeld (exclusies vindplaatsen in de wijk Vleuten-De Meern). Figuur 3.4b geeft dezelfde locaties weer, maar nu naar het aantal mensen dat gebruik maakt van de voorziening. In de wijk West zijn er geen vindplaatsen. In de Binnenstad zijn relatief weinig vindplaatsen aanwezig en in de wijken Leidsche Rijn, Overvecht, Noordoost, Oost en Zuid relatief wat meer.

⁵ Deze vindplaatsen zijn via Internet achterhaald en zoveel mogelijk nagebeld.

⁶ De locaties zijn niet nagebeld om te achterhalen hoeveel cliënten hier gebruik van maken.

Figuur 3.4a Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten naar type voorziening*

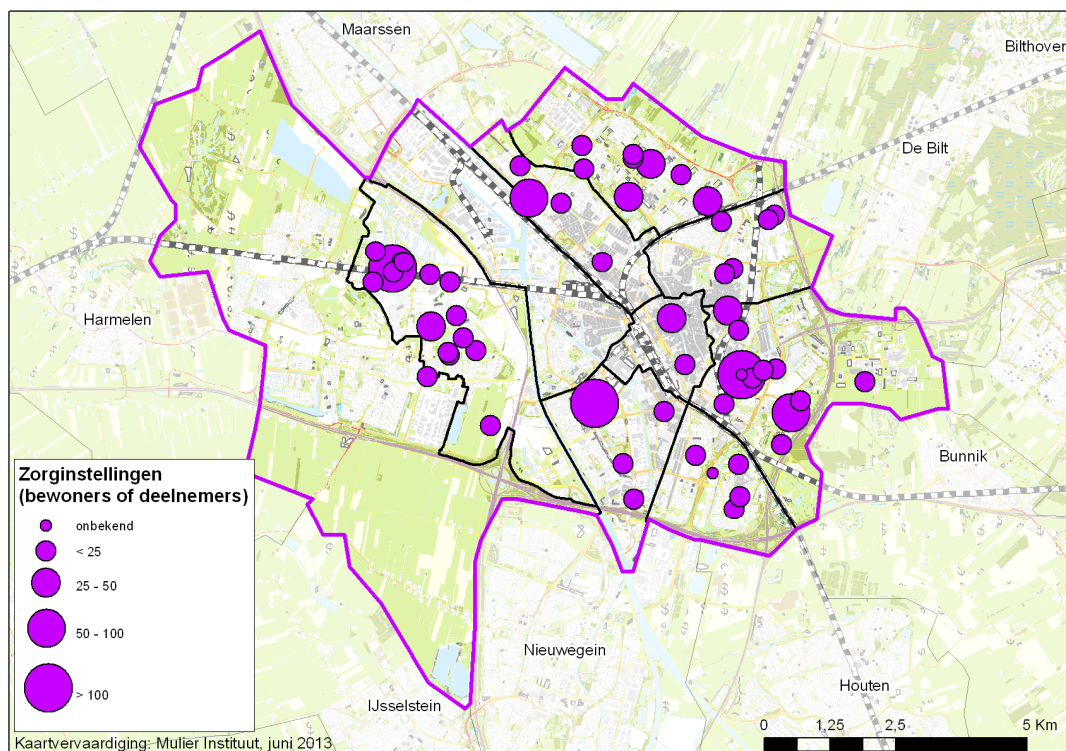

*Voor vindplaatsen in de wijk Vleuten-De Meer zie bijlage B3.2

Kijken we naar het aantal mensen bij de diverse vindplaatsen, dan zien we dat vooral de dagbestedingslocaties veel mensen trekken. Deze zijn gelegen in Leidsche Rijn, Zuidwest en Oost.

Belangrijk te vermelden is dat in bovenstaande tabel en figuur alleen de voorzieningen in beeld zijn gebracht waar mensen met een handicap wonen of werken. Mensen met een verstandelijke handicap die zelfstandig wonen of bij familie en geen gebruik maken van deze voorzieningen, dikwijls mensen met een lichte verstandelijke handicap, blijven hiermee buiten beeld. Dat wil niet zeggen dat zij er niet zijn. Deze mensen kunnen echter wel een belangrijke doelgroep zijn voor sportaanbieders. Deze mensen zullen meer individueel (via bijvoorbeeld welzijnswerkers of buurtsportcoaches) benaderd moeten worden.

Figuur 3.4b Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten naar grootte

3.3 Aantal kinderen met een handicap in Utrecht

In de gemeente Utrecht zijn 20 scholen met aangepast onderwijs. Het betreft hier scholen voor cluster 2, 3 en 4 leerlingen, speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). De cluster 3-scholen uit Utrecht doen mee aan het programma Special Heroes, een sportstimuleringsprogramma voor leerlingen met een handicap. In bijlage B4.1 zijn de adresgegevens van de onderwijsinstellingen opgenomen. In totaal 2.422 leerlingen bezoeken de scholen voor speciaal onderwijs (cluster 1, 2, 3 en 4) in Utrecht.

Niet al deze leerlingen kunnen tot de doelgroep van het sportaanbod uit Utrecht worden gerekend, omdat een deel van de leerlingen niet in de gemeente zelf woonachtig is. Speciale scholen hebben dikwijls een regiofunctie en trekken leerlingen uit de wijde omtrek. Sporten bij een sportvereniging in Utrecht ligt voor die leerlingen niet voor de hand, tenzij er in de eigen woonomgeving geen passend aanbod is en leerlingen genoodzaakt zijn daarvoor wat verder te reizen. Van de scholen voor speciaal basisonderwijs maken nog eens ruim 400 leerlingen gebruik. Van het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs zijn geen leerlingaantallen bekend.

Tabel 3.5 Scholen met aangepast onderwijs

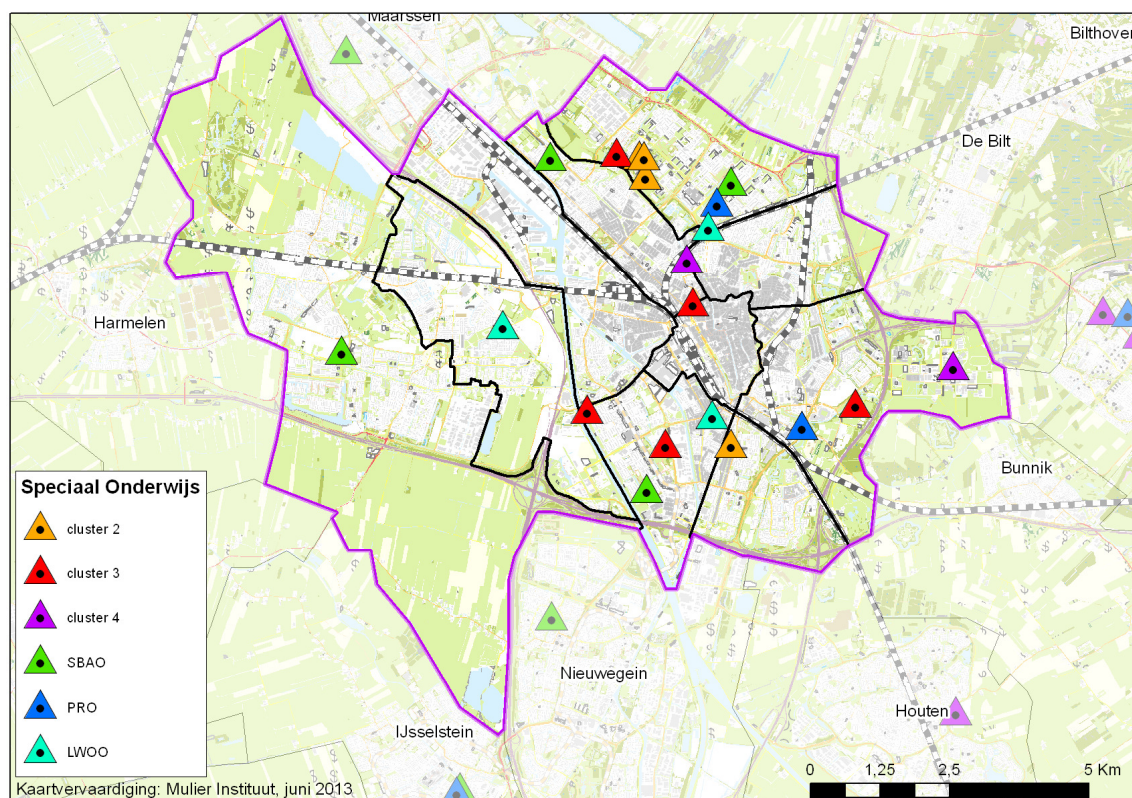
Type school	Aantal scholen	Aantal leerlingen
Cluster 1 (visueel)	(niet in Utrecht, wel in Zeist) 0	-
Cluster 2 (auditief en spraak/taal)	4	691
Cluster 3	5	1.013
(verstandelijk/motorisch)		
Cluster 4 (gedrag)	2*	296
SBO	4	422
PRO	2	nb
LWOO	3	nb

*Er zijn 2-cluster 4-scholen met meerdere locaties.

Op onderstaande kaart zijn de scholen ruimtelijk afgebeeld naar type onderwijs. De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in de wijken Overvecht, Noordoost, Oost en Zuidwest. Een enkele school bevindt zich in de Binnenstad, in de wijk Noodwest, in Leidsche Rijn en in Vleuten-de Meern.

Op de kaart zijn ook enkele scholen buiten de gemeentegrenzen afgebeeld. Leerlingen van deze scholen zijn mogelijk in de gemeente Utrecht woonachtig, dit geldt ook voor het cluster 1-onderwijs in Zeist (niet op kaart). Zij kunnen mogelijk ook gebruik maken van het sportaanbod van de gemeente Utrecht, evenals de leerlingen van deze scholen die in de omgeving van Utrecht wonen. De cluster 1-school in Zeist doet overigens mee aan het programma Special Heroes.

Figuur 3.5 Aangepast onderwijs binnen gemeente Utrecht

4. Sport- en beweegdeelname door mensen met een handicap

In dit hoofdstuk geven wij enkele grafieken en tabellen weer uit landelijk onderzoek naar de sportdeelname van mensen met een handicap (zie Von Heijden et al, 2013). Wij nemen aan dat deze cijfers op gemeentelijk niveau weinig zullen afwijken.

4.1 Sport en – beweegdeelname mensen door met een lichamelijke handicap

Op basis van de voorgaande gegevens kunnen we geen uitspraken doen over de deelname van de mensen met een handicap aan sport en bewegen in de gemeente Utrecht. We geven enkele grafieken en tabellen uit de publicatie (On)beperkt sportief 2013 (von Heijden et al, 2013) voor de groep mensen met een lichamelijke handicap. We nemen aan dat deze cijfers op gemeentelijk niveau weinig zullen afwijken.

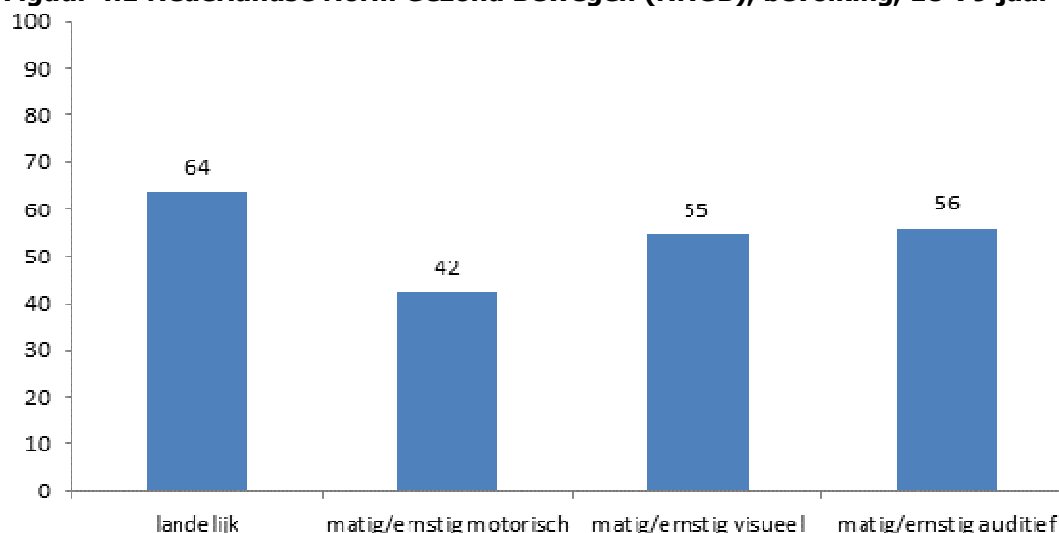
Mensen met lichamelijke handicap en Nederlandse Norm Gezond Bewegen

In figuur 4.1 zijn de resultaten voor het jaar 2011 weergegeven. Van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar voldoet 64 procent aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, kortweg NNGB.

In de NNGB, zijn elf fysieke activiteiten opgenomen (methode RIVM). Dit betreft wandelen, fietsen, sporten, tuinieren, klussen, huishoudelijk werk en beroepsmatig werk. Het gaat om matig intensieve inspanning die bij elkaar een half uur of langer per dag duren en dat gedurende 5, 6 of 7 dagen per week.

Van de mensen met een matige of ernstige motorische handicap voldoet slechts 42 procent aan NNGB. Mensen met matige of ernstige visuele en/of auditieve handicaps ligt dat percentage er tussen in (55 resp. 56%), maar nog steeds lager dan het landelijke cijfer van 64 procent.

Figuur 4.1 Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), bevolking, 18-79 jaar (%).

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2011, bewerking Mulier Instituut

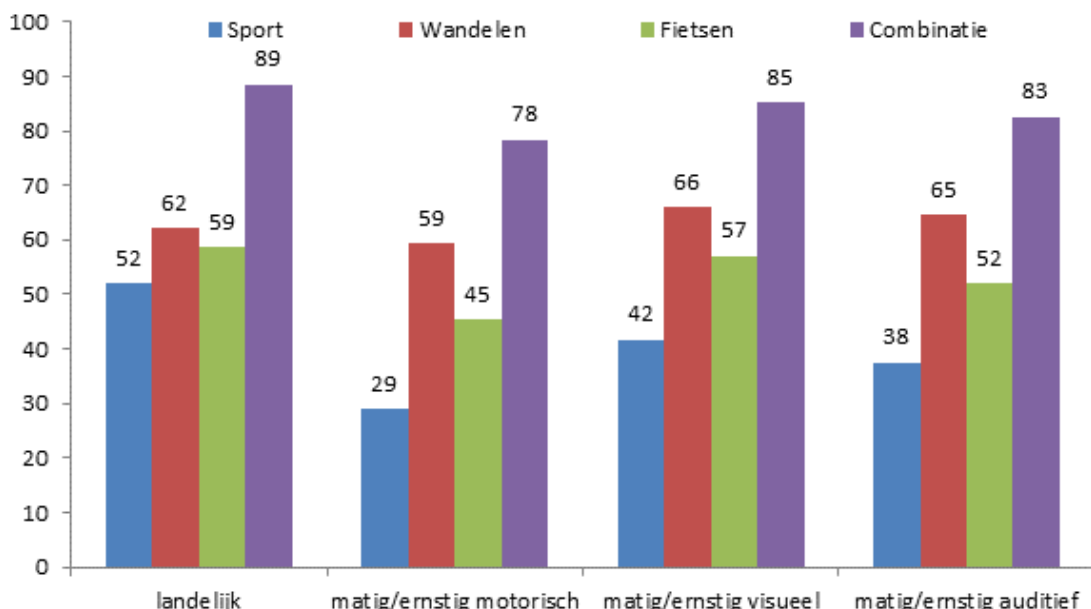
Mensen met lichamelijke handicap en sportdeelname

In de volgende figuur (4.2) splitsen we de activiteiten waar in dit rapport de focus op ligt uit, namelijk sporten, wandelen en fietsen (periode 2008-2011). Het wandelen en fietsen kan recreatie als doel hebben maar ook het fietsen of lopen voor woon-werkverkeer of het doen van boodschappen horen hier bij. Het gaat steeds om wekelijkse deelname. Van de drie activiteiten is ook een combinatie gemaakt, deze personen doen aan wandelen, fietsen en/of sport.

Van de Nederlandse bevolking, doet 52 procent wekelijks aan sport. Dat is voor matig of ernstig motorisch gehandicapten 29 procent, voor visueel gehandicapten 42 procent en voor matig of ernstig auditief gehandicapten 38 procent. We gaan ervan uit dat de cijfers voor Utrecht weinig afwijken. Omgerekend zouden naar schatting bijvoorbeeld ruim 4.000 mensen met een matige of ernstige motorische handicap in Utrecht wekelijks aan sport doen.

Bij wandelen zien we dat meer mensen met een visuele en auditieve handicap dit wekelijks doen dan de bevolking als geheel (62%). De deelname aan deze activiteit door mensen met een matige of ernstige motorische handicap ligt wat lager (59%). Bij mensen met een handicap is fietsen minder populair dan bij de bevolking als geheel (59%), dat geldt vooral voor mensen met een matige of ernstige motorische handicap (45%). Van de laatste groep doet 78 procent aan wandelen, fietsen en of sporten. Voor de bevolking als geheel is dat 89 procent. Mensen met een matige of ernstige visuele of auditieve handicap zitten daar tussenin.

Figuur 4.2 Wekelijkse deelname sport, wandelen, fietsen en combinatie, bevolking, 12-79 jaar (%).

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

In bijlage B5.1 is een grafiek opgenomen waarin zichtbaar is wat het aandeel is van de beweegactiviteiten (werk, huishoudelijk werk, wandelen/fietsen, sport, klussen/tuinieren) van de totale hoeveelheid beweging van de bevolking van 12 tot en met 79 jaar naar handicap. Hieruit blijkt dat de bevolking als geheel een derde van de fysieke activiteit uit beroepsmatig werk haalt. Voor mensen met een motorisch handicap is dat slechts 12 procent. Het verschil komt ook deels doordat mensen met een handicap vaker gepensioneerd zijn en niet werken. De belangrijkste fysieke activiteit voor mensen met een handicap is het huishouden. Vooral voor motorisch gehandicapten geldt dat. Sport is als fysieke activiteit niet heel belangrijk (12% landelijk, minder dan 10% voor mensen met een handicap).

Van de mensen die aan sport doen is gevraagd welke sport dat betreft. In tabel 4.1 zijn de resultaten voor de periode 2008-2011 weergegeven. De belangrijkste sportieve activiteit is fitness en aanverwante activiteiten zoals gymnastiek en ballet. Van de mensen met een handicap die aan sport doen beoefent meer dan de helft deze activiteit. Team- en racketsporten zijn bij mensen met een handicap minder populair. Bij

teamsporten kan ook weer de leeftijd een rol spelen. De meeste teamsporten worden door jongeren beoefend en de mensen met een matig of ernstige lichamelijke handicap zijn gemiddeld genomen een stuk ouder dan de bevolking als geheel.

Tabel 4.1 Deelname specifieke sport naar type handicap, bevolking 12-79 jaar (in procenten).

	landelijk (n=11.157)	matig/ernstig motorisch (n=1.315)	matig/ernstig visueel (n=1.185)	matig/ernstig auditief (n=586)
Geen wekelijkse sport	48	71	63	62
Gericht op fitheid (ook bijv. dans)	36	23	27	26
Teamsport	10	2	3	3
Racketsport	8	2	4	5
Overige sporten	7	3	5	8

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Het verband waarmee mensen met een matige of ernstige motorische handicap aan sport doen is meestal niet een sportvereniging (tabel 4.2). De belangrijkste verbanden zijn medisch/therapeutisch (42%) en alleen (52%). Ook het fitnesscentrum wint het nog van de sportvereniging. Van de mensen die lid zijn, is meer dan de helft lid van een aangepaste vereniging, maar uiteindelijk is het grootste deel ook lid van een reguliere vereniging (mensen kunnen van meerdere verenigingen lid zijn). Hoewel van de bevolking als geheel meer mensen lid zijn van een sportvereniging is alleen sporten ook het belangrijkste 'verband'. Als we de cijfers doorvertalen naar de gemeente Utrecht, zijn bij benadering iets minder dan 600 sporters met een matige of ernstige lichamelijke handicap lid van een sportvereniging (14% van sporters). De meerderheid van de Utrechtse sporters met een matige of ernstige lichamelijke handicap, naar schatting ongeveer 3.500, doen dat 'anders' georganiseerd, zoals hierboven vermeld. Via deze cijfers is overigens niet bekend of deze mensen het prettiger vinden om niet bij een vereniging te sporten of dat er wellicht sprake is van drempels. Voor meer informatie over stimulansen en belemmeringen bij het sporten zie Von Heijden et al (2013).

Tabel 4.2 Verband sportdeelname, sporters (%).

	Landelijk, 12-79 jaar (n=2.787)	Matig of ernstig gehandicapt, 12 jaar en ouder (n=586)
Lid sportvereniging	42	14
Bij fitnesscentrum of andere commerciële sportaanbieder	29	19
In medisch/therapeutisch verband	6	42
Op/door school georganiseerd	9	1
Op/door het werk georganiseerd	7	1
Alleen	53	52
Georganiseerd door vrienden, familie, kennissen	37	17

Bron: NIVEL (NPCG 2012) / Mulier Instituut (Nationaal Sportonderzoek 2011).

4.2 Sport en – beweegdeelname door mensen met een verstandelijke handicap

Evenals voor mensen met een lichamelijk handicap is het vooralsnog niet mogelijk om de sport- en beweegdeelname van mensen met een verstandelijke handicap woonachtig in Utrecht te berekenen. Om een beeld te krijgen van de sport- en beweegdeelname kunnen we wel cijfers uit panelonderzoek onder vertegenwoordigers van verstandelijk gehandicapten (Panel Samen Leven, NIVEL) en onderzoek uitgevoerd onder vertegenwoordigers van woonlocaties voor mensen met een verstandelijke handicap in het kader van het programma *Zo kan het ook!* vermelden (zie rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013).

In 2012 geeft 92 procent van de vertegenwoordigers (Panel Samen Leven) aan dat hun naaste in de voorafgaande 12 maanden één of meer beweegactiviteiten heeft gedaan. Een derde van de mensen met een verstandelijke handicap beweegt bijvoorbeeld dagelijks, een derde doet dit meerdere malen per week. Een kwart van de verstandelijk gehandicapten fietst volgens de vertegenwoordigers meerdere keren per week, een vijfde doet dit dagelijks.

Driekwart (72%) van de mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap heeft in 2012 één of meer sportieve activiteiten deelgenomen. Dit is vergelijkbaar met de landelijke sportdeelnamecijfers zoals gemeten in het nationaal Sportonderzoek 2012. Daaruit blijkt dat 74% van de Nederlandse bevolking van 15-80 jaar in 2012 aan sport heeft deelgenomen. De sporters met een verstandelijke handicap zijn frequente sporters. De helft van de mensen met een verstandelijke handicap die de laatste 12 maanden één of meer sportieve activiteiten heeft ondernomen, doet dit één keer per week. Twee vijfde sport een aantal keren per week, maar niet dagelijks.

Zwemmen, fitness, dans- en wandelsport zijn de vier meest beoefende sporten in niet aangepaste vorm. Ruim een derde van de sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap is lid van een of meer sportverenigingen. Het meest sporten zij bij verenigingen specifiek voor mensen met een handicap (55%) of verenigingen met aparte groepen voor mensen met een handicap (42%). Veertien procent van de verenigingssporters doet dit bij een reguliere vereniging zonder aparte groepen. Andere verbanden waarin sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap sporten zijn o.a. de instelling (26%), ongeorganiseerd (15%), het fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder (11%) en het dagactiviteitencentrum (11%).

In het kader van *Zo kan het ook!* zijn woonlocaties verspreid in Nederland (n=291) ondervraagd over de sport- en beweegdeelname van hun verstandelijk gehandicapte cliënten (zie Van den Dool et al, 2012). 29 procent van deze woonlocaties geeft aan dat driekwart van hun bewoners deelneemt aan sport of bewegen in de vrije tijd. Bij 29 procent van de woonlocaties is dit 50-74 procent van de bewoners. Bij de overige 42 procent neemt minder dan de helft van de bewoners deel aan sport en bewegen in de vrije tijd.

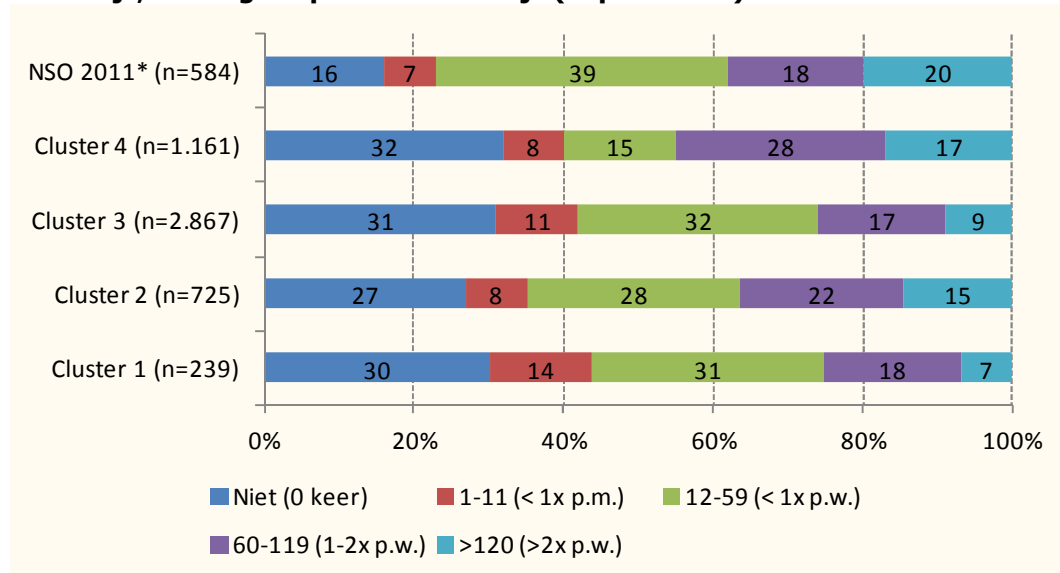
4.3 Sport en –beweegdeelname kinderen met een handicap

In het kader van Special Heroes is onder leerlingen van deelnemende scholen in het speciaal onderwijs (cluster 1, 2, 3 en 4) onderzoek gedaan naar de sportdeelname. Deze cijfers zijn afkomstig uit de rapportage (on)beperkt sportief 2013 (zie Von Heijden et al, 2013).

Ruim tweederde van de leerlingen met een verstandelijke en/of motorische handicap (cluster 3) deed in 2012 (1-meting) minstens één keer per jaar aan sport (zie figuur 4.3). Dat is vergelijkbaar met leerlingen met een visuele handicap (70%, 0-meting 2011) en leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen (68%, 0-

meting 2011). Van de auditief gehandicapte leerlingen sport 73 procent minstens een keer per jaar (0-meting 2011).

Figuur 4.3 Frequentie sportdeelname buiten de school in afgelopen twaalf maanden, naar type onderwijs, leerlingen speciaal onderwijs (in procenten)

Bron: Mulier Instituut (leerlingvragenlijsten Special Heroes 2011/2012)

*Bron: Mulier Instituut (NSO, 2011)

Alles bij elkaar is dit een stuk lager dan de sportdeelname van een groep kinderen van vijf tot en met veertien die via het landelijke bevolkingsonderzoek NSO 2011⁷ is ondervraagd. Van hen deed 84 procent minstens een keer per jaar aan sport. Een kwart van de leerlingen met een visuele handicap en de leerlingen met een verstandelijke en/of motorische handicap sport minstens één keer per week. Bij auditief gehandicapte leerlingen sport is dat 36 procent en bij leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen 45 procent.

Van de groep kinderen uit het landelijke bevolkingsonderzoek is 65 procent lid van een sportvereniging. Dat ligt bij leerlingen in het speciaal onderwijs lager (41% cluster 1, 49% cluster 2, 51% cluster 3 en 43% cluster 4). Van de sportende leerlingen ligt het lidmaatschapspercentage uiteraard hoger, bij cluster 3-leerlingen is dat bijvoorbeeld 75 procent.

⁷ Nationaal Sportonderzoek. Dit onderzoek werd door het Mulier Instituut uitgevoerd, via een internetpanel van GfK Panelservices.

5. Sportaanbod voor mensen met een handicap

In dit hoofdstuk wordt het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Utrecht op kaart weergegeven. Allereerst volgen enkele cijfers uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen.

5.1 Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een handicap

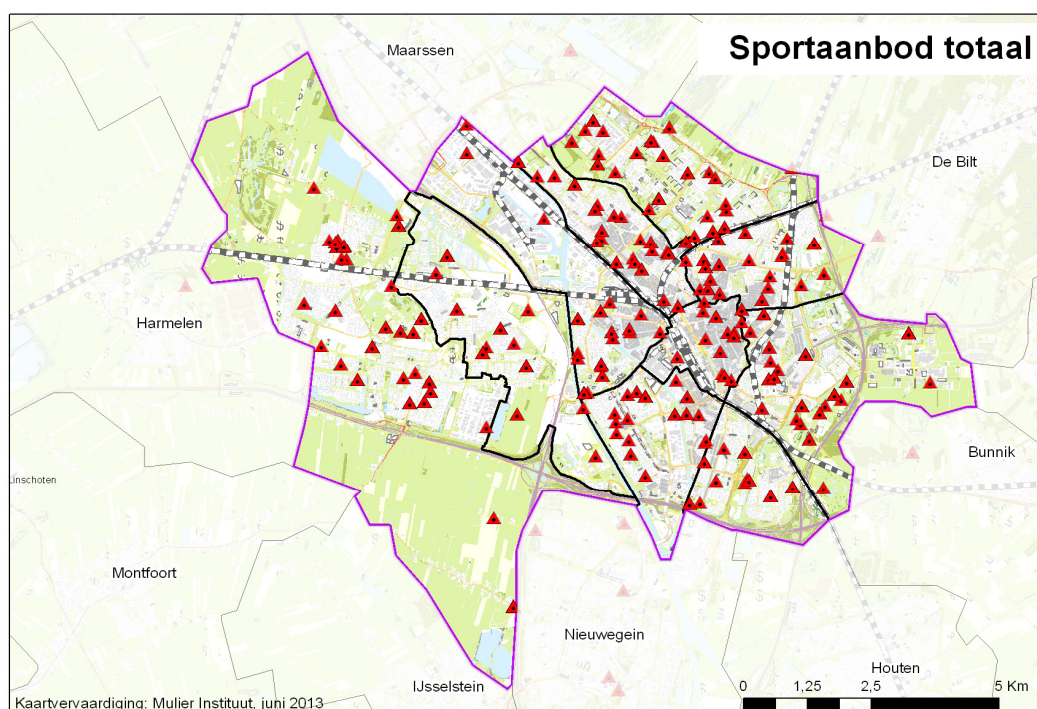
Uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen in Nederland (SportAanbiedersMonitor 2012) weten we dat 45 procent van de reguliere sportverenigingen een of meer leden met een handicap en/of chronische aandoening heeft (zie Von Heijden et al, 2013). Met enige voorzichtigheid gaat het om 11.000 sportverenigingen in Nederland. Het gemiddelde aantal leden met een handicap of chronische aandoening ligt laag. Dit varieert van 3 tot 12 leden afhankelijk van de aard van de handicap. Een kwart van de reguliere verenigingen met aanbod voor gehandicapten heeft hiervoor aparte groepen. Bij de overige verenigingen doen sporters met een handicap mee in het reguliere aanbod. Als het aantal leden met een handicap rond de tien of hoger ligt dan is er vaak een aparte sportgroep binnen een reguliere vereniging.

5.2 Het sportaanbod voor mensen met een handicap in Utrecht

Het sportaanbod voor mensen met een handicap is verkregen via de gemeente Utrecht en is afkomstig van de Sportzoeker (www.aangepastsporten.nu/sportzoeker). De sportzoeker is een website waarop sportorganisaties en inwoners met een handicap of een chronische aandoening geschikte sport- en beweegactiviteiten binnen de provincie Utrecht kunnen vinden. De sportzoeker is mogelijk gemaakt door de samenwerking van de organisaties MEE Utrecht, Gooi & Vecht, De Hoogstraat Sport, SRO Amersfoort, Vereniging Sport Utrecht en Sportservice Midden Nederland.

In de gemeente Utrecht zijn er in totaal 56 activiteiten voor mensen met een handicap op 32 locaties in de stad. Ter vergelijking, in Utrecht zijn ruim 350 sportaanbieders actief, inclusief het aanbod voor mensen met een handicap. Deze bieden gezamenlijk meer dan 70 takken van sport aan, variërend van atletiek tot volleybal en van aikido tot worstelen (<http://www.sportutrecht.nl/sportgids>).

Figuur 5.1 Sportaanbod in Utrecht

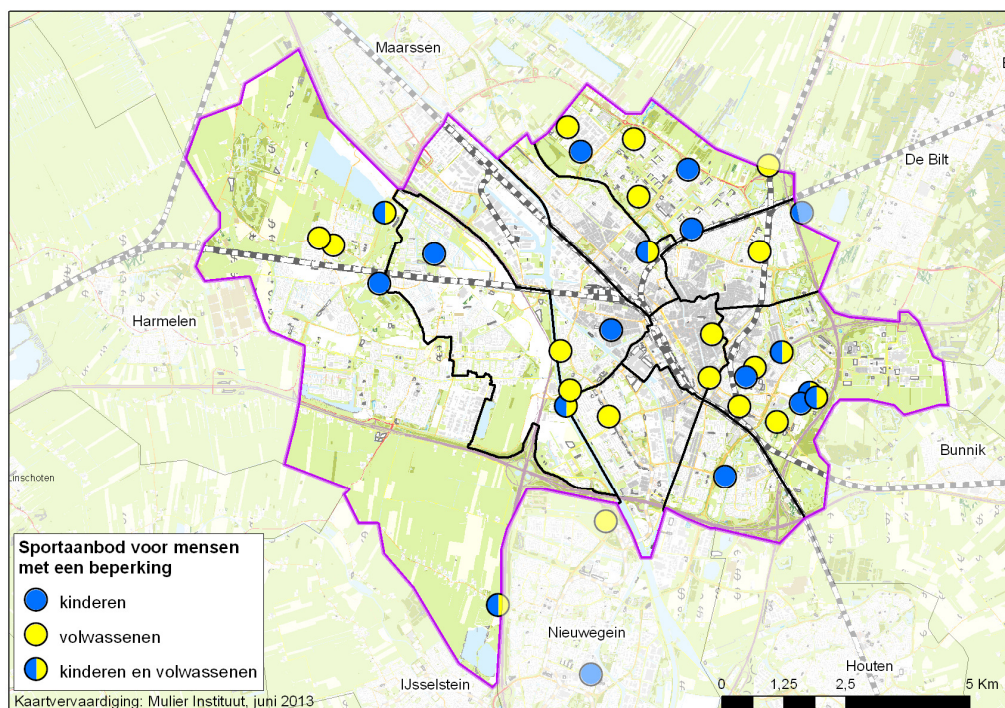

Het is vooralsnog niet bekend hoeveel mensen met een handicap bij deze activiteiten sportief actief zijn. Volgens een inschatting van de VSU (Vereniging Sport Utrecht) varieert het aantal deelnemers bij de meeste activiteiten tussen 1 en 10 of tussen 10 en 20 deelnemers. Bij een aantal activiteiten zijn er tussen 20 en 30 en zelfs 30 tot 40 deelnemers actief. Bij één locatie (voetbal bij Sportpark Lunetten) zijn er naar schatting tussen 40 en 50 mensen actief. Uitgaande van cijfers die de gemeente Utrecht heeft bijgehouden op basis van de subsidie voor sportverenigingen, zijn er bij dertig sportaanbieders 1.253 mensen met een functiebeperking actief. Dit zijn niet alleen sportverenigingen, maar ook stichtingen.

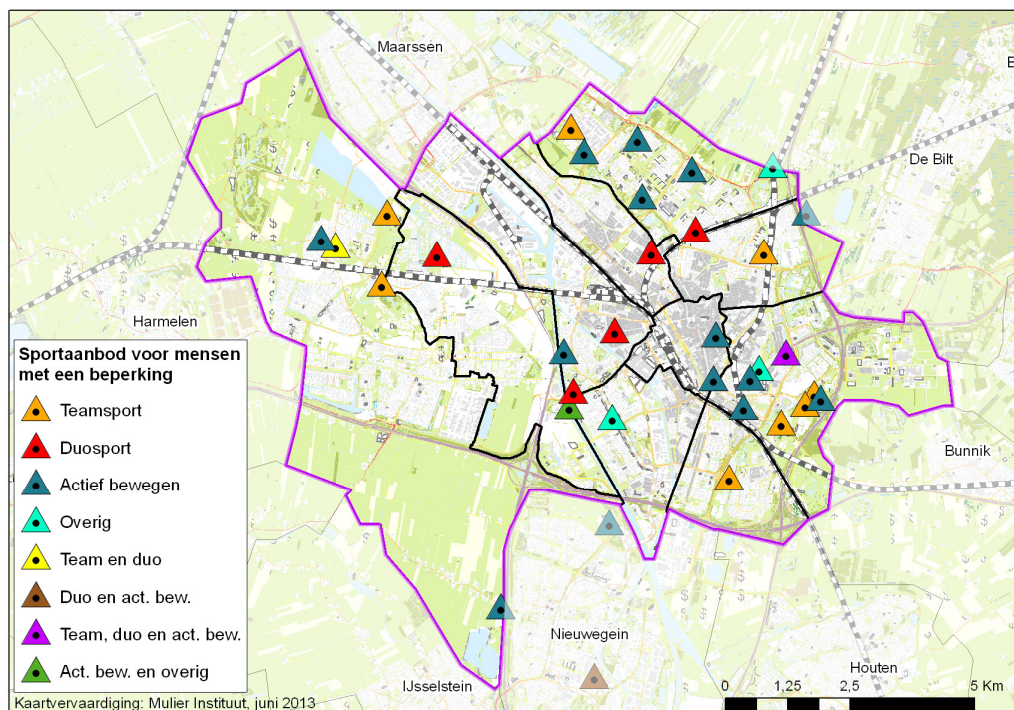
In onderstaande kaarten is alleen het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Utrecht weergegeven. Sportaanbod in de omringende gemeenten staat niet op kaart. Inwoners van Utrecht kunnen echter wel van dit aanbod gebruik maken. Andersom, kunnen inwoners met een handicap van de omringende gemeenten gebruik maken van het sportaanbod in de gemeente Utrecht. Doordat de doelgroep gehandicapten vergeleken met mensen zonder handicap kleiner is, er grote verschillen zijn in de aard van de handicap en bijgevolg de sportmogelijkheden, heeft het sportaanbod voor mensen met een handicap dikwijls een regiofunctie. Dit betekent dat mensen met een handicap ook buiten de eigen woonomgeving aan sport doen.

In figuur 5.1 is het sportaanbod op kaart weergegeven en is onderscheid gemaakt naar activiteiten voor volwassenen en/of kinderen. In figuur 5.2 is het sportaanbod weergegeven naar soort sport. Er is een onderscheid gemaakt naar teamsporten, sporten voor twee mensen (duo), actief bewegen (solosporten en sporten als fitness, dansen, ed) en overige sporten (therapeutisch, soort sport onbekend)

Figuur 5.2 Sportaanbod voor kinderen en volwassenen met een handicap

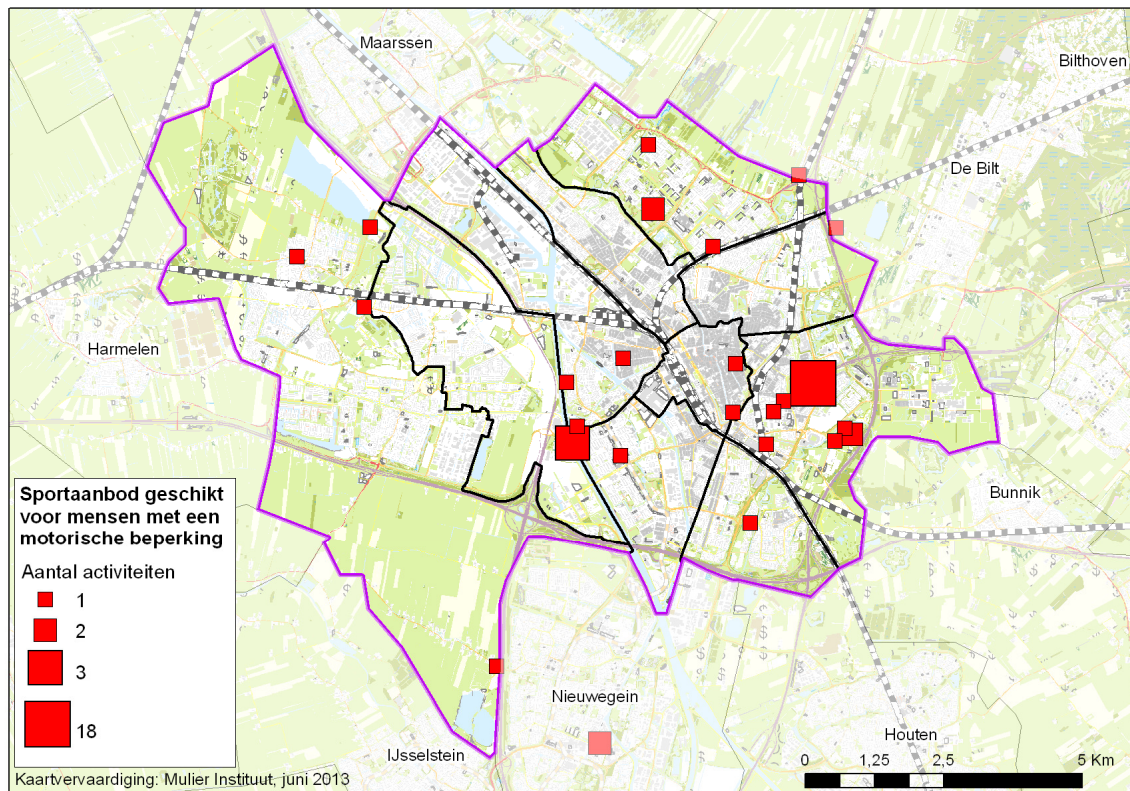
Figuur 5.3 Sportaanbod voor mensen met een handicap naar soort sport

Sportaanbod voor mensen met een lichamelijke handicap

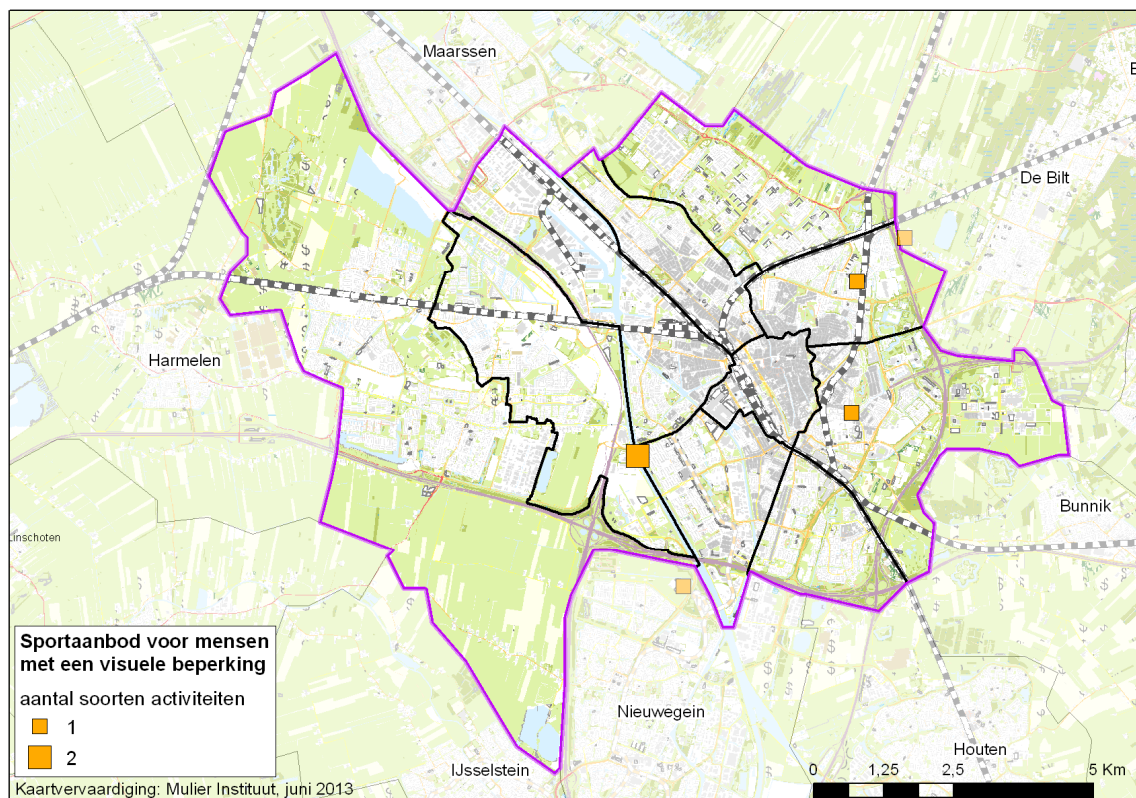
In de gemeente Utrecht zijn 22 locaties waar aangepast sportaanbod voor mensen met een motorische handicap wordt aangeboden. Locaties vertegenwoordigen de fysieke plaatsen waar het aanbod zich bevindt. Op deze locaties zijn verschillende sportaanbieders actief, waaronder sportverenigingen, stichtingen en sportaccommodaties zoals zwembaden en bijvoorbeeld revalidatiecentrum de Hoogstraat. Dit sportaanbod dat wordt aangeboden varieert van zaalsporten, veldsporten als voetbal en hockey maar ook zwemmen en rolstoeldansen. In bijlage B6.1 is een overzicht opgenomen van dit sportaanbod, met type sportaanbod, adresgegevens en doelgroep (kinderen en/of volwassenen). In onderstaande kaart zijn de locaties ruimtelijk weergegeven. Het sportaanbod net buiten de gemeentegrens is ook op kaart gezet, omdat dit ook voor inwoners van Utrecht bereikbaar is. Bij sommige locaties worden meerdere activiteiten aangeboden, zoals bij revalidatiecentrum de Hoogstraat. Niet bekend is hoeveel sporters in totaal bij de verschillende activiteiten op de locaties actief zijn of hoeveel sporters met een handicap er maximaal terecht kunnen. Wel is duidelijk dat de ene locatie met meerdere activiteiten een grotere capaciteit heeft dan de andere locatie met maar een activiteit. Zo zien we dat de activiteiten voor motorisch gehandicapten ongelijk is verdeeld over de stad en de stadswijk Oost een grotere concentratie activiteiten heeft. De wijk Leidsche Rijn heeft geen enkele activiteit voor motorisch gehandicapten.

Figuur 5.4 Sportaanbod voor mensen met een motorische handicap in de gemeente Utrecht

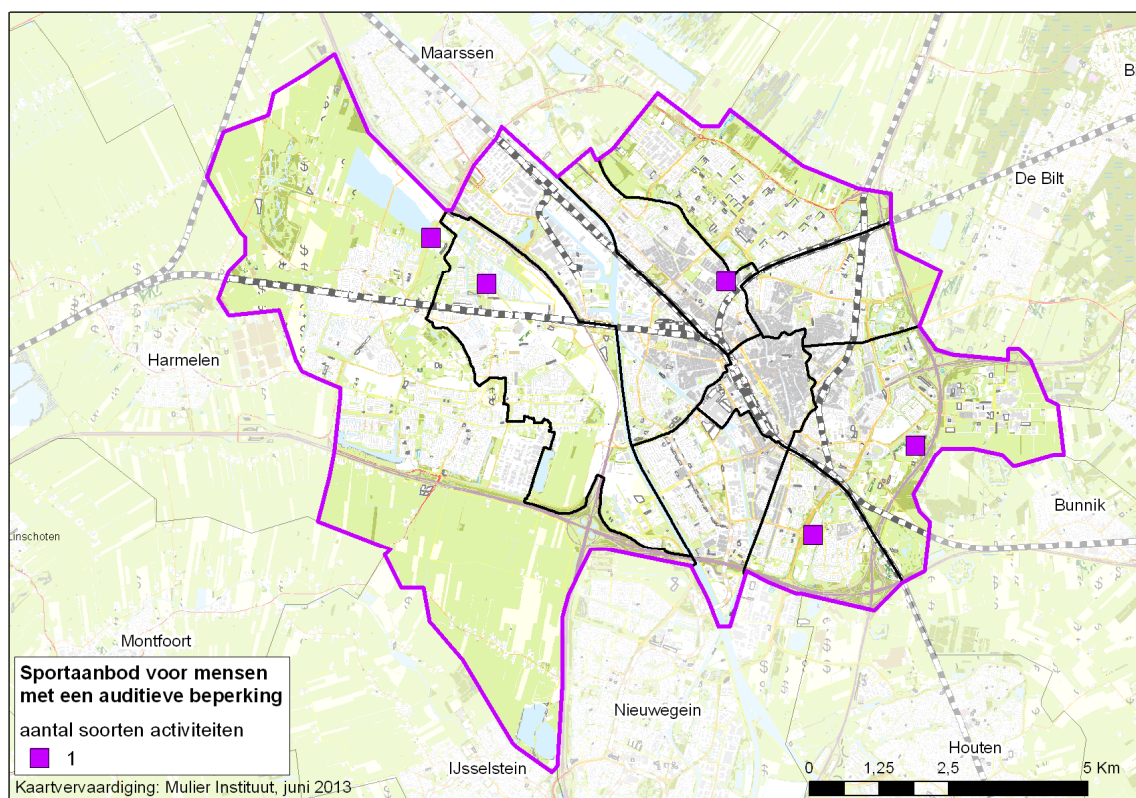

Het sportaanbod voor mensen met een auditieve of visuele handicap is een stuk kleiner (zie figuur 5.4 en 5.5). Visueel beperkten kunnen binnen de gemeente Utrecht op drie locaties terecht (twee locaties vlak buiten gemeentegrens), terwijl auditief beperkten op vijf locaties terecht kunnen voor aangepast sportaanbod. Onderstaande kaarten laten dit zien (in bijlage B6.2 en B6.3 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen)

Figuur 5.5 Sportaanbod voor mensen met een visuele handicap in de gemeente Utrecht

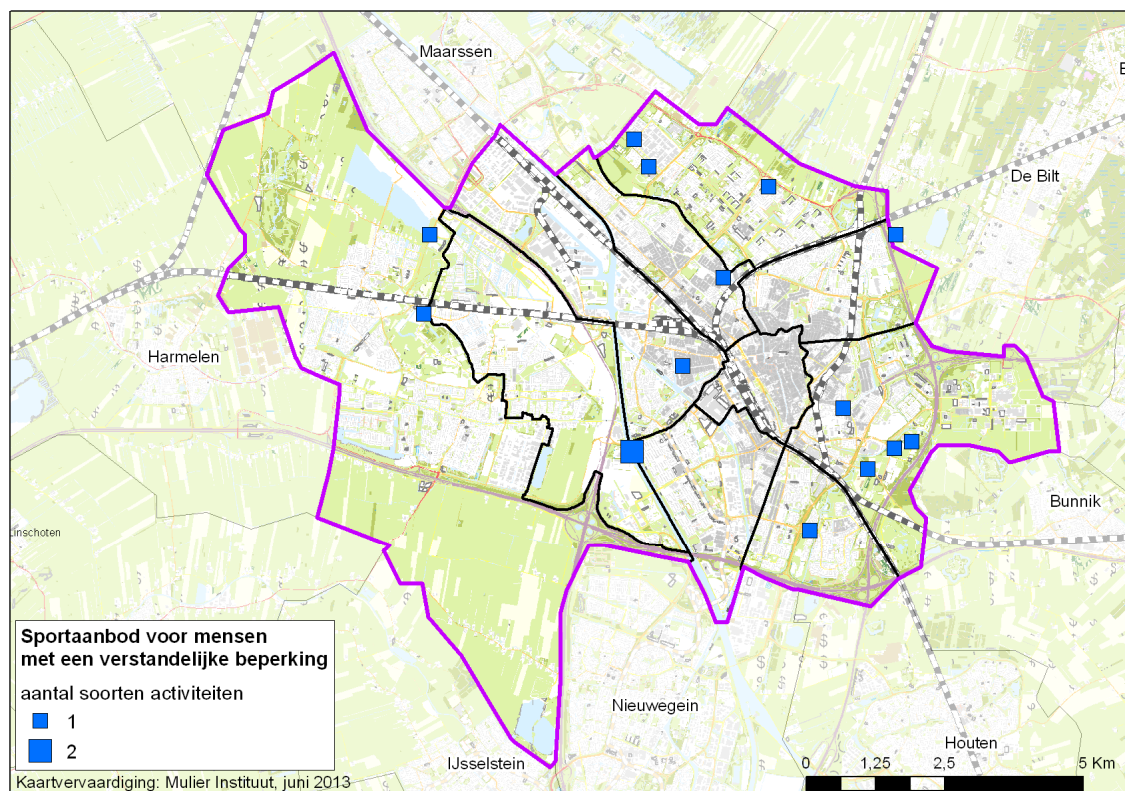
Figuur 5.6 Sportaanbod voor mensen met een auditieve handicap in de gemeente Utrecht

Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap

In de gemeente Utrecht zijn 13 locaties waar een aangepast sportaanbod is voor mensen met een verstandelijke handicap (en één locatie ligt vlak buiten de gemeentegrens). Op onderstaande kaart (figuur 5.6) zijn deze locaties afgebeeld en in bijlage B6.4 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen.

Figuur 5.7 Sportaanbod geschikt voor mensen met een verstandelijke handicap

6. Gehandicaptensportbeleid Utrecht

Om inzicht te krijgen in de beleidsvisie van gemeente Utrecht ten aanzien van sport en bewegen voor mensen met een handicap zijn beschikbare beleidsnota's gescreend ten aanzien van de thematiek. In onderstaande paragrafen wordt aandacht besteed aan de volgende nota's:

- Speerpuntennotitie Diversiteitsbeleid 2011- 2014 'Doorlopend divers'
- Beleidsplan 'Agenda 22' 2012- 2018
- Beleidsvisie Prestatieveld 6, 'Wet Maatschappelijke Ondersteuning'
- Beleidsnota Sport 2011- 2016 'In Utrecht staat jouw talent Centraal'
- Uitvoeringsprogramma Sport 2011- 2016; 'In Utrecht staat jouw talent Centraal'

Diversiteitsbeleid

Gemeente Utrecht streeft naar een algemeen beleid en algemene voorzieningen voor alle inwoners van Utrecht. Inwoners met een handicap worden benaderd als alle andere inwoners van Utrecht. Alle inwoners van Utrecht moeten mee kunnen doen aan de maatschappij (het zogenaamde inclusieve beleid), waarbij meedoen voor elk individu anders is, ongeacht leeftijd, opleiding, afkomst of (fysieke) handicap. Gelijkwaardigheid betekent voor de Gemeente Utrecht meer dan tolerantie en respect voor ieders levensstijl. De gemeente Utrecht heeft de visie dat er een rol voor de gemeente is weggelegd om ervoor te zorgen dat organisaties, de samenleving en individuen de meerwaarde van diversiteit inzien en ervaren.

De notitie 'Diversiteitsbeleid 2011-2014' richt zich vooral op het oppakken van de tien aandachtspunten uit de monitor Diversiteit & Integratie 2010, waaronder het zichtbaar maken van de waarde van diversiteit. Er is aandacht voor het ontwikkelen van talenten en kwaliteiten, het creëren van kleurrijke organisaties, het bevorderen van participatie en tegengaan van uitsluiting en intolerantie.

Beleidsplan Agenda 22

Zoals hierboven gesteld streeft de Gemeente Utrecht ernaar dat ze beleid maken dat voor iedereen is, ook voor inwoners met een handicap. Alle mensen, met en zonder handicap, moeten deel kunnen nemen aan onze samenleving. De werkmethode die de Gemeente Utrecht hierop toepast heet het beleidsplan Agenda 22 en is afgeleid van 22 regels die de Verenigde Naties hebben opgesteld inzake het recht van mensen met een handicap om te participeren in de samenleving. Medewerkers van de gemeente Utrecht dienen bij al hun werkzaamheden oog te hebben voor mensen met handicap, zo ook op het gebied van sportbeleid, conform *regel 11 "Ontspanning, vrije tijd en sport"*.

Regel 11 ONTSPANNING, VRIJE TIJD EN SPORT (De standaardregels van de verenigde naties)

De staten moeten ervoor zorgen dat mensen met een handicap dezelfde kansen hebben op het vlak van ontspanning, vrije tijd en sport als andere mensen.

Handicapvriendelijk

De staten moeten ervoor zorgen dat hotels, stranden, sportterreinen en andere voorzieningen handicapvriendelijk zijn. Toeristenbureaus, reisagentschappen, hotels en andere instellingen moeten iedereen ontvangen, ook mensen met een handicap. Ze zullen rekening houden met de noden van de mensen met een handicap. Ze zullen een opleiding krijgen zodat ze dit kunnen doen.

Sport

Sportclubs zullen steun krijgen zodat ze het voor mensen met een handicap gemakkelijker kunnen maken om deel te nemen aan sporten. Dit kan gebeuren door sporthallen en sportterreinen handicapvriendelijker te maken. Speciale wedstrijden of sporten zijn soms noodzakelijk.

De staten moeten het makkelijker maken voor mensen met een handicap om deel te nemen aan sportwedstrijden.

Mensen met een handicap die aan sport doen moeten dezelfde goede training krijgen als andere mensen.

De mensen die betrokken zijn bij sport moeten samenwerken met de verenigingen voor mensen met een handicap wanneer ze sporten voor mensen met een handicap ontwikkelen.

Op basis van de Agenda 22 stimuleert de gemeente Utrecht o.a. de bereikbaarheid en toegankelijkheid van (sport)gebouwen. Dit is belangrijk voor mensen met een lichamelijke handicap, slechthorenden en slechtzienden. Wie wil weten of je als bezoeker met een rolstoel een gebouw inkomt en waar aangepaste toiletvoorzieningen zijn, kan terecht op de website www.toegankelijkutrecht.nl. Op deze website staat hoe toegankelijk Utrechtse openbare gebouwen zijn voor mensen met een handicap. Er staan meer dan 200 gebouwen op, waarvan 16 sportvoorzieningen.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Naast de Agenda 22 speelt de komst van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) een belangrijke rol binnen het gemeentelijk gehandicaptenbeleid. De Wmo is op 1 januari 2007 van kracht gegaan. De Wmo is zowel landelijk als lokaal het kader waarbinnen welzijn en zorg voor kwetsbare burgers invulling krijgt. Onder het motto 'niet leunen maar steunen' wordt aangegeven dat de 'zelfredzaamheid en participatie van burgers moet worden bevorderd; de overheid hoeft niet automatisch overal op in te springen'. De Wmo regelt de verantwoordelijkheid van de gemeente om op het gebied van de maatschappelijke participatie en ondersteuning actief beleid te voeren waarop ze voor haar burgers aanspreekbaar is. Er wordt gekozen voor een inclusieve benadering: voorzieningen en activiteiten moeten voor iedereen bruikbaar, toegankelijk en bereikbaar zijn (zie eerder).

De Wmo geeft aan gemeenten de verantwoordelijkheid om een vangnet van voorzieningen te creëren voor burgers die niet in staat zijn voor zich zelf te zorgen en die niet beschikken over een ondersteunend netwerk. Daarnaast moet de gemeente de 'civil society' versterken: zelfredzaamheid, onderlinge hulp en participatie door de ontwikkeling van lokale structuren. Sport is één van de terreinen die kansen biedt om als gemeente op een creatieve manier vorm te geven aan de Wmo.

De gemeente Utrecht heeft de standaard verordening mbt sport overgenomen in hun Wmo beleid. Uitgangspunt hierbij is dat men in principe zelf verantwoordelijk is voor de aanschaf van zaken die nodig zijn bij sportbeoefening. Denk hierbij aan een sportrolstoel of ander aangepast sportmateriaal. Wanneer vanwege de beperking extra kosten worden gemaakt, kan een PGB (Persoonsgebonden Budget) worden verstrekt. Het PGB voor sportvoorzieningen is gemaximeerd tot het in het financieel besluit Wmo genoemde bedrag en wordt maximaal eens in de 3 jaar verstrekt voor de aanschaf, het onderhoud en de reparatie. Omdat het te behalen resultaat op maatschappelijke participatie is gericht, verstrekt de Gemeente Utrecht het PGB alleen voor sporten in verenigingsverband. Sportvoorzieningen voor gezamenlijk of collectief gebruik komen niet voor individuele compensatie in aanmerking.

Sportnota 2011-2016: 'In Utrecht staat jouw talent centraal'

De Gemeente Utrecht stelt ieders sporttalent centraal. Iedereen die wil sporten of bewegen moet dat kunnen doen: topsporters en recreatieve sporters met of zonder een beperking. Het Utrechtse sportbeleid is enerzijds gericht op zoveel mogelijk Utrechters aan het sporten en bewegen te krijgen. Anderzijds op het creëren van een optimaal klimaat voor talenten en topsporters, zodat zij zich ontwikkelen tot medaillewinnaars en vele Utrechters zullen inspireren. Iedereen kan het eigen talent ontdekken en ontwikkelen door zelf te sporten of bewegen.

In samenwerking met een aantal partners heeft de gemeente het Uitvoeringsprogramma sport 2011-2016 gemaakt. In het uitvoeringsprogramma zijn de beleidsdoelstellingen uit de Sportnota 2011- 2016 vertaald naar concrete acties. Deze acties op sport- en beweeggebied voert de gemeente Utrecht de komende jaren uit. Onder de noemer 'aangepast sporten' vallen de volgende twee doelstellingen:

- Toename van 23 naar 38 verenigingen met sportaanbod voor mensen met een beperking
- Minimaal 8 verenigingen hebben geschikte trainers en aanbod voor de (O)GGZ-doelgroep

Utrecht wil conform het eerder beschreven inclusieve beleid en de Agenda 22, ook sporten mogelijk maken voor iedereen, ook voor mensen met een handicap. Zij zijn niet beperkt, zo stelt de gemeente, maar de samenleving is zo georganiseerd dat zij veelal worden beperkt in hun mogelijkheden. De Gemeente Utrecht investeert in een sportinfrastructuur waarin iedereen kan sporten naar eigen behoefte.

In het kader van het NASB (Nationaal Actieplan Sport en Bewegen) is vanaf 1 januari 2011 een consultant aangepast sporten (CAS) in dienst bij de VSU (Vereniging Sport Utrecht). Deze is begonnen met een basis van 23 sportverenigingen die aangepast sportaanbod hebben voor mensen met een beperking. Bij deze verenigingen waren in 2011 nog geen geschikte trainers specifiek voor de (O)GGZ-doelgroep.

Om mensen met een beperking aan het sporten te krijgen is fysieke toegankelijkheid van de sportaccommodaties van belang. Hier is al rekening mee gehouden bij nieuwe accommodaties, maar de bestaande accommodaties moeten nog worden gecontroleerd en aangepast.

SMART acties

In het uitvoeringsprogramma sport zijn concrete acties omschreven met een duidelijke deadline tav aangepast sporten:

2011

- Aanstelling CAS bij de VSU (eindigt in 2014) op basis van financiering uit het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen;

2012

- Samenwerking met zorginstellingen zoals Reinaerde ('Zo kan het ook'), Abrona en Amerpoort & 's Heeren Loo;
- Aantal verenigingen met geschikt aanbod voor de (O)GGZ-doelgroep stijgt naar 2;
- Het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking stijgt naar 30;
- Eén website waarop het regionale sportaanbod staat voor mensen met een beperking;
- Samenwerking met MEE (waardoor begeleiders het belang van bewegen wordt bijgebracht en meer mensen, via de CAS, worden toegeleid naar sportaanbod);
- De grote sportevenementen in Utrecht (de Jaarbeurs Utrecht Marathon, Singelloop, EYOF etc) houden rekening houden met bezoekers met een beperking;
- Aanstelling CF speciaal Onderwijs (2012);
- De CAS stimuleert en ondersteunt sportverenigingen om trainers voor de (O)GGZ op te leiden.

2012-2013

- Een bezoek gebracht aan bestaande sportaccommodaties om de toegankelijkheid te onderzoeken en aan te passen.

2013

- Het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking stijgt naar 32;
- Het aantal verenigingen met geschikt aanbod voor de (O)GGZ-doelgroep stijgt naar 4;
- Eén of twee sportevenementen voor mensen met een beperking in het kader van de side events EYOF 2013 Utrecht.

2014

- Het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking stijgt naar 34;
- Het aantal verenigingen met geschikt aanbod voor de (O)GGZ-doelgroep stijgt naar 6.

2015

- Het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking stijgt naar 36;
- Het aantal verenigingen met geschikt aanbod voor de (O)GGZ-doelgroep stijgt naar 8.

2016

- Het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking stijgt naar 38.

Om bovenstaande doelen te realiseren wordt door de Gemeente Utrecht samengewerkt met: sportverenigingen, VSU, Sportservice Midden Nederland, Stichting Onbeperkt Sportief, Special Heroes, SFC deHoogstraat, MEE, Reinaerde, Abrona, Leger des Heils, de SBWU, Altrecht Talent, Centrum Maliebaan, Stichting Klein Galgenwaard, Centrum Vaartserijn en de Tussenvoorziening.

De volgende resultaten zijn tot nu toe gerealiseerd:

- Aanstelling consultant aangepast sporten bij de VSU (1 januari 2011)
- Aanstelling Combinatie Functionaris Speciaal Onderwijs/Special Heroes (mei 2012)
- 32 verenigingen met specifiek sportaanbod voor mensen met een beperking (1 januari 2013)
- Netwerk organisatie Utrecht Sport op Maat > kick-off 24 januari 2013.
- Met als partners: Abrona, Reinaerde, MEE, de Hoogstraat Sport, de Wilg, Stichting Klein Galgenwaard, Special Heroes en de VSU.
- Twee sportloketten gestart:
- Voor organisaties en verenigingen: VSU
- Voor individuen: MEE
- Aanstelling van 0,89 fte sportconsulenten bij MEE (1 sept 2012 vanaf 1 april 2013 zijn dit 'buurtsportcoaches')
- In 2012 hebben 30 verenigingen voor 1250 leden met een beperking subsidie aangevraagd
- Lancering van de provinciale sportzoeker (24 april 2013)
- Ism SRO Amersfoort, Sportservice Midden Nederland, MEE, de Hoogstraat Sport, VSU
- PlusSport als label voor sportaanbod voor ouderen en mensen met chronische aandoeningen
- 21-25 juni 2013 het Para Youth Festival als side events van het EYOF:

7. Conclusies en aanbevelingen

Uit de Rapportage Sport 2010 blijkt dat de gemiddelde afstand naar de sportvoorziening (tak van sport naar keuze) voor mensen zonder handicap 7,7 kilometer is. Deze sportmatch geeft inzicht dat de afstand naar een sportvoorziening voor mensen met een handicap veelal groter is. Immers; lang niet alle sportverenigingen kennen een aanbod voor mensen met een handicap of bevinden zich in de buurt waar mensen met een handicap verblijven. Onderzoek leert dat vervoer nog altijd een van de belangrijkste obstakels vormt die sportdeelname door mensen met een handicap in de weg staan. Grotere afstand naar de vereniging en verminderde mobiliteit werken negatief op de hoogte van de participatiegraad.

45 procent van de reguliere sportverenigingen heeft een of meer leden met een handicap en/of chronische aandoening (SportAanbiedersMonitor 2012). Met enige voorzichtigheid gaat het om 11.000 sportverenigingen in Nederland. Het gemiddelde aantal leden met een handicap of chronische aandoening ligt laag. Dit varieert van 3 tot 12 leden afhankelijk van de aard van de handicap. Een kwart van de reguliere verenigingen met aanbod voor gehandicapten heeft hiervoor aparte groepen. Bij de overige verenigingen doen sporters met een handicap mee in het reguliere aanbod. Als het aantal leden met een handicap rond de tien of hoger ligt dan is er vaak een aparte sportgroep binnen een reguliere vereniging.

In Utrecht zijn ruim 350 sportaanbieders actief. Zij bieden gezamenlijk meer dan 70 takken van sport aan variërend van atletiek tot volleybal en van aikido tot worstelen. Hiervan bieden 32 sportaanbieders 56 activiteiten aan voor mensen met een handicap. Het aantal deelnemers varieert bij de meeste activiteiten tussen 1 en 10 of tussen 10 en 20 deelnemers. Bij een aantal activiteiten zijn er tussen 20 en 30 en zelfs 30 tot 40 deelnemers actief. Bij één locatie (voetbal bij Sportpark Lunetten) zijn er naar schatting tussen 40 en 50 mensen actief. Uitgaande van cijfers die de gemeente Utrecht heeft bijgehouden op basis van de subsidie voor sportverenigingen, zijn er bij dertig sportaanbieders 1.253 mensen met een functiebeperking actief. Dit zijn niet alleen sportverenigingen, maar ook stichtingen.

Utrecht kent in totaal naar schatting 26.810 mensen met een lichamelijke handicap, waaronder 14.193 mensen met motorische handicap, 12.144 met visuele en 5.802 met auditieve handicap. Daarnaast kent Utrecht tussen de 1.000 en 1200 mensen met matig of ernstige verstandelijke handicap en tussen de 1.000 en 3.200 een lichte verstandelijke handicap. Een zeer heel klein deel is dus maar lid van een sportvereniging in Utrecht of wordt geregistreerd als een persoon met een handicap.

7.1 Sportmatch mensen met een lichamelijke handicap in Utrecht

In het landelijke onderzoek is vastgesteld dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar een of meer vormen van matige of ernstige lichamelijke handicap heeft.

Voor de gemeente Utrecht is het percentage lager dan het landelijke cijfer namelijk 10,3 procent, dit is een afwijking van 13% ten opzichte van de landelijke cijfers.

Ook voor motorische, visuele en auditieve handicaps liggen de percentages voor de gemeente Utrecht lager dan de landelijke cijfers. Motorisch 5,4 % ten opzichte van 6,3% landelijk (afwijking van 14%) . Visueel in Utrecht 4,7% ten opzichte van 5,3 % landelijk (afwijking 12%) en Auditief 2,2% ten opzichte van 2,6% landelijk (afwijking van 15%).

Met haar relatief jonge bevolking kent de wijk Leidsche Rijn het laagste percentage (8,3%) mensen met een lichamelijke handicap. De wijken West (9,8%), Noordoost (9,7%) en Vleuten-de Meern (9,5%) kennen ook relatief weinig mensen met een lichamelijke beperking. De wijk Overvecht kent het hoogste percentage (12,7%). Het is de enige wijk die boven het landelijke gemiddelde uitkomt.

In absolute aantallen wonen in de wijk Noordwest de meeste mensen met een lichamelijke handicap (3.934) en in de binnenstad (1.589) de minste. Kijken we specifiek naar de soort lichamelijke handicap dan zien we hetzelfde patroon alleen het aantal mensen met een motorische handicap is in Leidsche Rijn (759) nog lager dan in de wijk Binnenstad (855).

Sport- en beweeg deelname

Van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar voldoet 64 procent aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, kortweg NNGB. Van de mensen met een matige of ernstige motorische handicap voldoet slechts 42 procent aan NNGB. Voor mensen met matige of ernstige visuele en of auditieve handicaps ligt dat percentage er tussen in (55 resp. 56%), maar nog steeds lager dan het landelijke cijfer van 64 procent.

Van de Nederlandse bevolking, doet 52 procent wekelijks aan sport. Dat is voor matig of ernstig motorisch gehandicapten 29 procent, voor visueel gehandicapten 42 procent en voor matig of ernstig auditief gehandicapten 38 procent.

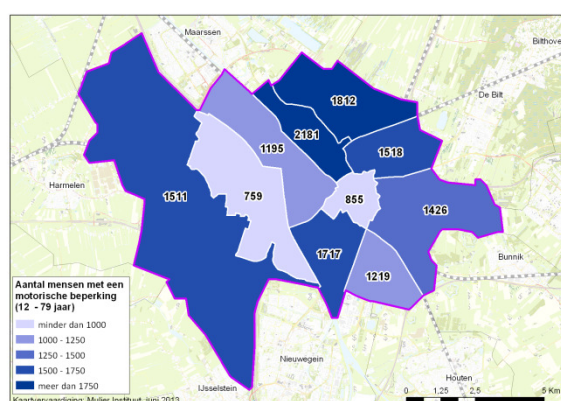
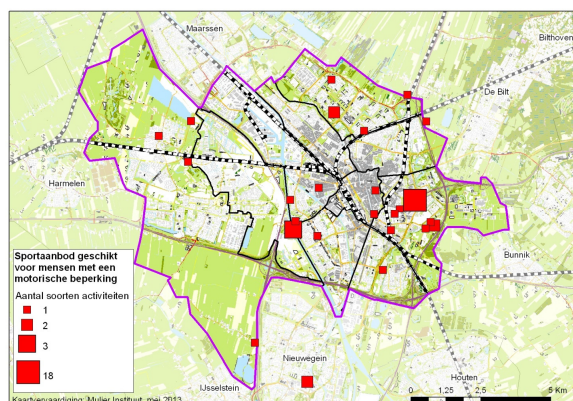
Het verband waarmee mensen met een matige of ernstige motorische handicap aan sport doen is meestal niet een sportvereniging. De belangrijkste verbanden zijn medisch/therapeutisch (42%) en alleen (52%). Ook het fitnesscentrum wint het nog van de sportvereniging. Van de mensen die lid zijn, is meer dan de helft lid van een aangepaste vereniging maar uiteindelijk is het grootste deel ook lid van een reguliere vereniging (mensen kunnen van meerdere verenigingen lid zijn).

Sportaanbod voor mensen met lichamelijke handicap

Motorisch

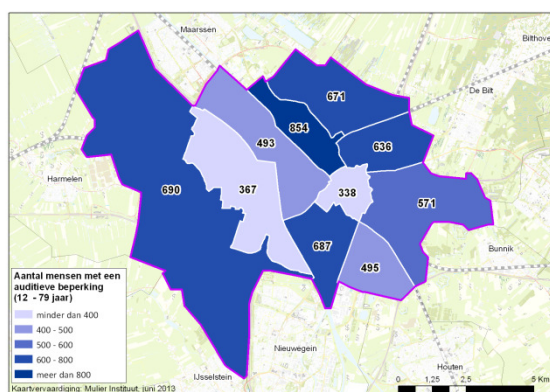
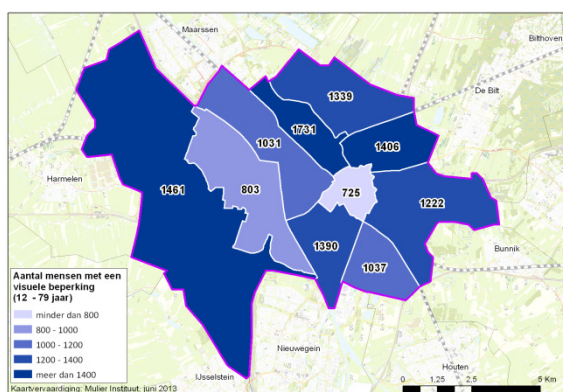
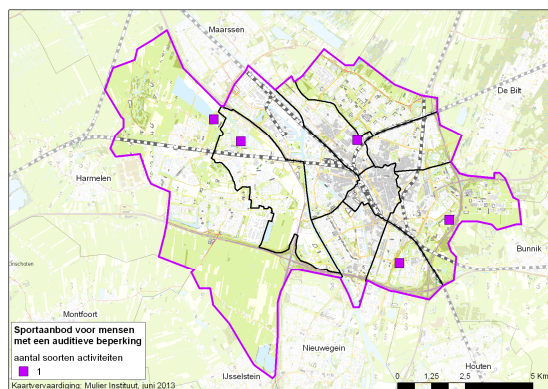
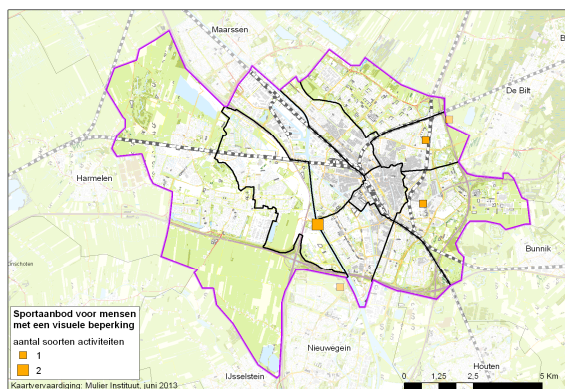
In de gemeente Utrecht zijn 22 locaties waar aangepast sportaanbod voor mensen met een motorische handicap wordt aangeboden. Op deze locaties zijn verschillende sportaanbieders met meerdere activiteiten actief, waaronder sportverenigingen, stichtingen en sportaccommodaties zoals zwembaden en bijvoorbeeld revalidatiecentrum de Hoogstraat. Dit sportaanbod dat wordt aangeboden varieert van zwaarteporten, veldsporten als voetbal en hockey maar ook zwemmen en rolstoeldansen.

De activiteiten voor motorisch gehandicapten (14.193 personen 5,4%) is ongelijk verdeeld over de stad. De stadswijk Oost heeft een grotere concentratie activiteiten (Revalidatiecentrum de Hoogstraat verzorgt hier het grootste deel van het aanbod). Dit terwijl in wijken Overvecht en Noordwest zich het grootste percentage van de doelgroep zich bevindt. De wijk Leidsche Rijn heeft geen enkele activiteit voor motorisch gehandicapten, hier bevindt zich ook een kleinere groep (759 personen 5,8%).

Auditief en visueel

Het sportaanbod voor mensen met een auditieve of visuele handicap is een stuk kleiner dan voor mensen met een motorische handicap. Visueel beperkten (12.144 personen 4,7%) kunnen binnen de gemeente Utrecht op drie locaties terecht (ZuidWest en Oost en twee locaties vlak buiten gemeentegrens), terwijl auditief beperkten (2,2% 5.802 personen) op vijf locaties terecht kunnen voor aangepast sportaanbod, dit laatste aanbod ligt wel mooi verspreid over de stad.

7.2 Sportmatch mensen met een verstandelijke handicap in Utrecht

Uitgaande van een prevalentie tussen 3 tot 10 promille voor licht verstandelijk gehandicapten, hebben van de Utrechtse bevolking tussen ongeveer 1.000 en 3.200 mensen naar schatting een lichte verstandelijke handicap. In Utrecht verblijven bijna 600 cliënten op een woonlocatie en 800 mensen maken gebruik van dagbestedingsmogelijkheden.

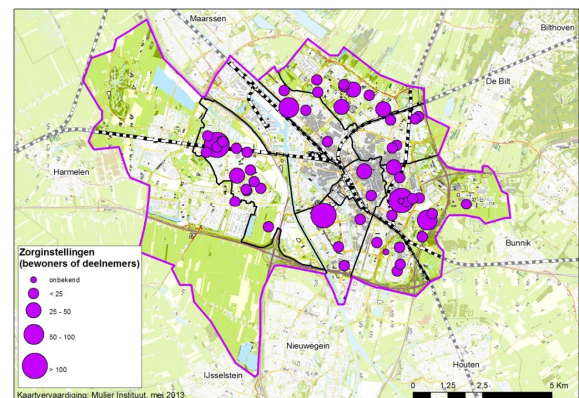
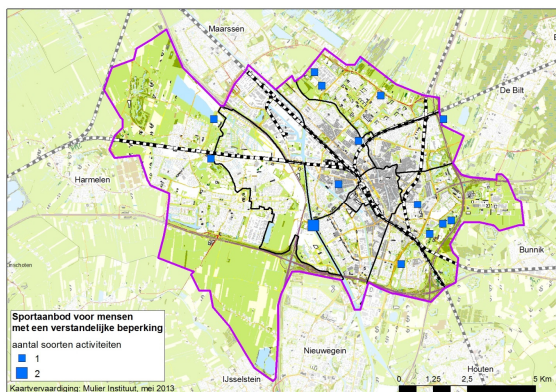
In de wijk Vleuten/de Meern en West zijn geen locaties⁸ voor mensen met een verstandelijke handicap (dagbesteding, dagopvang, logeerhuis, sociale werkplaats of woonlocatie) aanwezig. In de Binnenstad relatief weinig en in de wijken Leidsche Rijn, Overvecht, Noordoost, Oost en Zuid zijn relatief wat meer. Kijken we naar het aantal mensen bij de diverse vindplaatsen, dan zien we dat vooral de dagbestedingslocaties veel mensen trekken. Deze zijn gelegen in Leidsche Rijn, Zuidwest en Oost.

Driekwart (72%) van de mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap heeft in 2012 aan één of meer sportieve activiteiten deelgenomen. Dit is vergelijkbaar met de landelijke sportdeelnamecijfers zoals

⁸ Tijdens de evaluatie van dit rapport is gebleken dat in de wijk Vleuten – De Meern zich wel locaties bevinden. Deze konden niet meer in het rapport meegenomen worden maar worden wel vermeld in bijlage B3.2

gemeten in het nationaal Sportonderzoek 2012. Daaruit blijkt dat 74% van de Nederlandse bevolking van 15-80 jaar in 2012 aan sport heeft deelgenomen. De sporters met een verstandelijke handicap zijn frequente sporters. De helft van de mensen met een verstandelijke handicap die de laatste 12 maanden één of meer sportieve activiteiten heeft ondernomen, doet dit één keer per week. Twee vijfde sport een aantal keren per week, maar niet dagelijks.

Zwemmen, fitness, dans- en wandelsport zijn de vier meest beoefende sporten in niet aangepaste vorm. Ruim een derde van de sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap is lid van een of meer sportverenigingen. Het meest sporten zij bij verenigingen specifiek voor mensen met een handicap (55%) of verenigingen met aparte groepen voor mensen met een handicap (42%). Veertien procent van de verenigingssporters doet dit bij een reguliere vereniging zonder aparte groepen. Andere verbanden waarin

sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap sporten zijn o.a. de instelling (26%), ongeorganiseerd (15%), het fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder (11%) en het dagactiviteitencentrum (11%).

In de gemeente Utrecht zijn 13 locaties waar een aangepast sportaanbod is voor mensen met een verstandelijke handicap (en één locatie ligt vlak buiten de gemeentegrens). Op deze locaties worden 1 a 2 activiteiten aangeboden. De sportlocaties liggen voornamelijk in het Oostelijk deel van Utrecht. Ten opzichte van de locaties waar de mensen met een verstandelijke handicap zich dagelijks bevinden, is er een gebrek aan aanbod in de wijk Leidsche Rijn waar veel zorginstellingen te vinden zijn en geen enkel sportaanbod. Hetzelfde geldt voor de buurt ZuidWest. In de buurt Oost en Overvecht is het aantal sportaanbieders goed afgestemd op het aantal mensen dat daar verblijft.

7.3 Sportmatch kinderen met een handicap in Utrecht

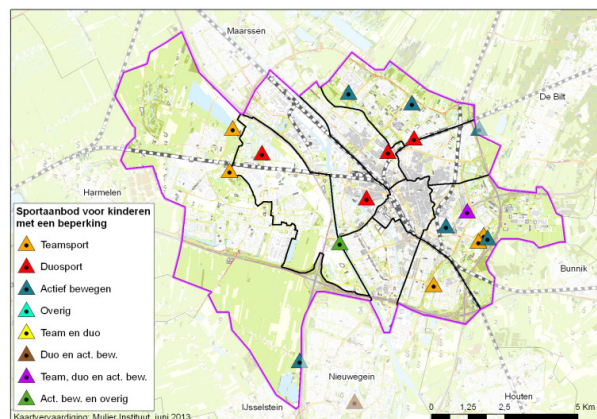
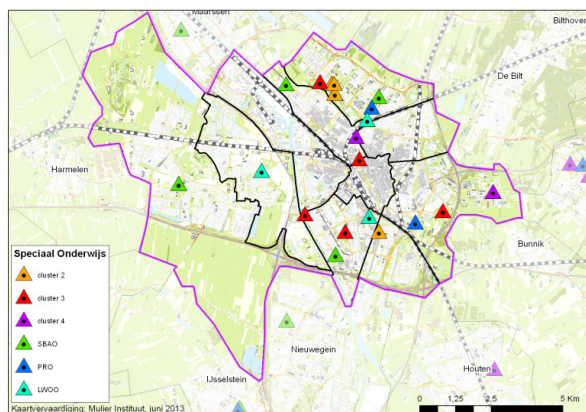
In de gemeente Utrecht zijn 20 scholen met aangepast onderwijs. Het betreft hier scholen voor cluster 2, 3 en 4 leerlingen, speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). In totaal bezoeken 2.422 leerlingen de scholen voor speciaal onderwijs (cluster 1, 2, 3 en 4) in Utrecht.

De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in de wijken Overvecht, Noordoost, Oost en Zuidwest. Een enkele school bevindt zich in de Binnenstad, in de wijk Noordwest, in Leidsche Rijn en in Vleuten-de Meern

Ruim tweederde van de leerlingen met een verstandelijke en/of motorische handicap (cluster 3) deed in 2012 (1-meting) minstens een keer per jaar aan sport. Dat is vergelijkbaar met leerlingen met een visuele handicap (70%, 0-meting 2011) en leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen (68%, 0-meting 2011). Van de auditief gehandicapte leerlingen sport 73 procent minstens een keer per jaar (0-meting 2011).

Alles bij elkaar is dit een stuk lager dan de sportdeelname van een groep kinderen van vijf tot en met veertien die via het landelijke bevolkingsonderzoek NSO 2011 is ondervraagd. Van hen deed 84 procent minstens een keer per jaar aan sport. Van de groep kinderen uit het landelijke bevolkingsonderzoek is 65 procent lid van een sportvereniging. Dat ligt bij leerlingen in het speciaal onderwijs lager (41% cluster 1, 49% cluster 2, 51% cluster 3 en 43% cluster 4). Van de sportende leerlingen ligt het lidmaatschapspercentage uiteraard hoger, bij cluster 3-leerlingen is dat bijvoorbeeld 75 procent

Gezien de speciaal onderwijsscholen zich in ongeveer dezelfde wijken concentreren als het sportaanbod voor mensen met een handicap (Overvecht, Noordoost, Oost en Binnenstad), lijkt hier het aanbod op de vraag te zijn afgestemd.

7.4 Aanbevelingen

Integrale beleidsontwikkeling

Meerdere beleidsterreinen dragen binnen de gemeente Utrecht verantwoordelijkheid voor het welslagen van een sport- en beweegklimaat voor mensen met een beperking. Dit betekent tevens dat er vanuit verschillende financiële stromen kan worden gewerkt aan gehandicaptensport en dit verbreedt de kansen en mogelijkheden aanzienlijk. Wmo, sportbeleid, gezondheidsbeleid, onderwijs, ouderen- en gehandicaptenbeleid; alle terreinen kunnen een bijdrage leveren om een effectief gehandicaptensportbeleid te ontwikkelen en financieren. PlusSport, Special Heroes en de aanstelling van sportconsulenten (sportbuurtcoaches) bij MEE zijn uitstekende voorbeelden van deze effectief bewezen integrale aanpak. De integrale aanpak van de gemeente Utrecht is dan ook goed en gewenst om te continueren.

Doelgroepen selecteren

Uit de resultaten van de sportmatch blijkt dat de aantallen mensen met een bepaalde beperking erg uit elkaar lopen. De gemeente kan in haar beleid keuzes maken om zich te richten op randvoorwaarden en stimulans voor specifieke doelgroepen. Bijvoorbeeld mensen met visuele beperking, waarvoor in verhouding nog weinig aanbod aanwezig, of mensen met chronische aandoeningen en ouderen. Hoe ouder, hoe groter de kans op beperkingen, waarbij sport een preventief middel is om te voorkomen dat beperkingen nog groter worden.

Structureel vindplaats aan aanbod verbinden

Nadat de doelgroepen bepaald zijn is het vervolgens van belang om interventies in te zetten ter stimulering van de vraag. Een van de meest participatieverhogende acties ligt in het structureel verbinden van de 'vindplaatsen' van mensen met een beperking met het lokale en regionale sport- en beweegaanbod. Het alleen ontwikkelen en ondersteunen van aanbod is niet voldoende. Dit betekent structurele aansluiting van de aanwezige scholen voor het speciaal onderwijs, het ziekenhuis, het revalidatiecentrum en dag- en woonvoorzieningen en ouderenvoorzieningen met de sportinfrastructuur. De in Utrecht lopende programma's als Special Heroes en Sport op Maat geven hier al een goede invulling aan. Van belang is om dit netwerk te behouden, en vanuit het netwerk verdere ontwikkelingen op het gebied van gehandicaptensport in Utrecht vorm te geven en de netwerken voor andere doelgroepen te ontsluiten.

Aanbod stimuleren door vraag te sturen en massa te creëren

Samenwerking en verbinden genereert, naast een grotere doelgroep die bediend kan worden, tevens een breder en op maat gesneden sportaanbod. Daarnaast kan er binnen verenigingen 'massa' gecreëerd worden, door bundeling van sporters, die tegelijkertijd bij een aanbieder aankloppen. Het aantal sporters met een handicap binnen een sportaanbieder is veelal klein. Dit maakt het moeilijk teams te vormen. Hiervoor kan de gemeente besluiten een aantal gehandicapten focussporten/verenigingen te benoemen en ondersteunen en een teveel aan "soortgelijke verenigingen qua aanbod" temperen door geen financiële impuls te geven. Bundeling van verenigingen in dezelfde tak van sport biedt mogelijkheden tot het vormen van teams en het onderling organiseren van wedstrijden. Bij het benoemen van focusverenigingen dient rekening te worden gehouden met de hiaten die uit de sportmatch blijken. In de wijk Leidsche Rijn van Utrecht is het aantal sportaanbieders voor mensen met een verstandelijke handicap b.v. nog zeer beperkt.

Financieringsregelingen

Materiaal, vervoer en begeleiding vormen voor veel sporters en sportaanbieders een belemmering van financiële aard. Een deel van de medisch begeleide sportmogelijkheden wordt niet vergoed. Er bestaan diverse regelingen waaruit meerkosten gedekt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan de al bestaande sportsubsidie, jeugdsportfonds en de Wet Maatschappelijke Ontwikkeling. Belangrijk is dat de financiële regelingen in eerste instantie bijdragen aan een lange termijnoplossing. Goede voorbeelden in deze context zijn financiering van Openbaar Vervoerlessen, zodat men ipv een beroep op de taxi te doen, gebruik gaat maken van het Openbaar Vervoer. Sportaccommodaties moeten dan wel toegankelijk zijn voor het Openbaar Vervoer (zie verder).

De gemeente kan daarnaast de gekozen focusverenigingen extra ondersteuning bieden door de inzet van de buurtsportcoaches. Tevens geeft de selectie van focusverenigingen de gemeente de mogelijkheid de verenigingen materieel te ondersteunen, door beschikbaar stellen van sportrolstoelen, handbikes, zodat potentiële sporters in eerste instantie niet individueel via de WMO een sportrolstoel hoeven aan te vragen, wanneer ze kennis willen maken met een sport. Door het inzetten van een strippenkaart bij deze focussporten kunnen (potentiële) sporters kennismaken met verschillende takken.

Communicatie

Mensen met een handicap zijn vaak onvoldoende bekend met het sportaanbod. De gemeente Utrecht heeft naast het sportloketten bij de VSU en MEE, samen met een aantal partners een digitale zoekmachine vormgegeven; De Sportzoeker. De Sportzoeker is een goed instrument om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, voor (potentiële) sporters geeft dit een duidelijk beeld of de verenigingen open staan voor deelname door mensen met een handicap. Aandacht behoeft nog de 'vindplaats' van De Sportzoeker zelf. Op de website is De Sportzoeker moeilijk vindbaar.

Toegankelijk sportaanbod

Randvoorwaardelijke aspecten spelen een belangrijke rol in de gehandicaptensport. Een van de voorwaarden om te kunnen sporten is toegankelijkheid. Utrecht geeft in beeld waar het aanbod zich bevindt (sportzoeker) en welke sportaccommodaties toegankelijk zijn (www.toegankelijkutrecht.nl). Aandachtspunt is de bereikbaarheid van de accommodaties voor het openbaarvervoer, op korte afstand, maar ook bv. verhoogde bushaltes. Bij aanbesteding van openbaar vervoer dienen sportvoorzieningen meegenomen te worden.

Daarnaast adviseert Stichting Onbeperkt Sportief om bij nieuw te bouwen accommodaties de eisen van toegankelijkheid intensief mee te nemen.

Vervolgonderzoek

De resultaten van de sportmatch duiden op een mogelijke mismatch tussen vraag en aanbod. Vervolgonderzoek naar het in beeld brengen van de behoeften, motieven en knelpunten van mensen met een handicap in Utrecht om te sporten en het meer gespecificeerd in kaart brengen van het aanbod van verenigingen. De specificatie is gericht op het aantal leden, de ambitie van de vereniging, de maximale capaciteit en de ervaren stimulansen en knelpunten.

Wij adviseren de gemeente Utrecht te onderzoeken of daadwerkelijk sprake is van de mismatch en welke interventies nodig zijn om deze afstemming te optimaliseren. Een onderzoek naar de behoefte kan inzichtelijk maken welke wensen er zijn en op basis van welke context/soort handicap deze behoefte gebaseerd is. Deze achtergrond kan inzicht geven in waar zich nog witte vlekken bevinden.

Literatuur

Breedveld, K. (2003). *Rapportage Sport 2003*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

CBZ (2004). *Signaleringsrapport licht verstandelijk gehandicapte jongeren met probleemgedrag*. Utrecht: College Bouw Ziekenhuisvoorzieningen.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van, Breedveld, K. (verwacht 2013). *(On)beperkt sportief. Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heslinga, K., Schellen, A.M.C.M. & Verkuyl, A. (1972). *Wij zijn niet van steen; seksuele problematiek van de gehandicapte mens (80)*. Leiden: Stafleu.

Kwartel, A.J.J., van der (2013). *Brancherapport Gehandicaptenzorg 2013*. Utrecht: Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

Leegwater, E. & Lubbinge, A. (2005). *Beeldvorming over mensen met een beperking*. Amsterdam: TNS NIPO.

Ministerie van OCW (2012). *Kerncijfers 2007-2011. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Den Haag: Directie kennis OC & W.

Ras, M., Woittiez, I., Kempen, H. van & Sadiraj, K. (2010). *Steeds meer verstandelijk gehandicapten? Ontwikkelingen in vraag en gebruik van zorg voor verstandelijk gehandicapten 1998-2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Revalidatie Nederland (2012). *Brancherapport Revalidatie 2011*. Utrecht: Revalidatie Nederland.

Woittiez, I., Ras, M. & Oudijk, D. (2012). *IQ met beperkingen. De mate van verstandelijke handicap van zorgvragers in kaart gebracht*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Bijlage 1. Uitwerking schatting aantal mensen met een handicap

Het uitgangspunt van de schatting is dat wij per regio het aantal mensen met een handicap schatten. Hierbij splitsen wij naar mensen uit met een motorische, visuele of auditieve handicap en wel mensen met een matige of ernstige variant hiervan. Daarnaast combineren we deze drie vormen van handicap tot een totaal matig/ernstig gehandicapt (combinatie).

Het aantal mensen met een verstandelijke handicap is niet te bepalen met deze methode. Aangezien deze doelgroep voor het overgrote deel in tehuizen woont, maken we voor deze groep gebruik van de bestaande adressenlijst met woonlocaties en aantal bewoners per locatie (uit 2008) en van informatie via www.kiesbeter.nl. Mensen met een verstandelijke handicap die zelfstandig wonen vallen daar overigens buiten.

Uitwerking methode. Met de uitkomsten van de landelijke Gezondheidsenquête van het CBS hebben we op basis van de leeftijdsverdeling per postcode (4 cijfers) geschat wat het aantal mensen met een handicap is. Het belang van leeftijd voor het schatten van het aantal mensen met een handicap is in tabel 2.1 weergegeven. De door ons gehanteerde ruimtelijke eenheid (4-cijferige postcode) is de basis die wij naar behoefte tot grotere regionale eenheden kunnen smeden (gemeenten, samenwerkingsverbanden etc.). Door uit te gaan van deze kleine eenheid bouwen we flexibiliteit in ons model in.

Theoretisch is deze methode goed toepasbaar als er geen omstandigheden zijn waardoor in bepaalde regio's meer of minder mensen met een handicap zijn. Deze zijn er waarschijnlijk wel. Te denken valt bijvoorbeeld aan industriële gebieden. Om de schatting te verbeteren hebben we daarom behalve de leeftijd nog een kenmerk toegevoegd, namelijk het inkomen. Het inkomen is een redelijke indicator voor verschillen naar handicap ook onafhankelijk van de leeftijd (zie ook tabel 2.1). Uit ons onderzoek (On)beperkt sportief (2013) blijkt dit ook. De opleiding van de burgers is ook geschikt maar deze is niet per postcodegebied beschikbaar.

Naast een bestand dat de cijfers voor de schatting levert, hebben wij een bestand gemaakt om de voorspellingen mee te maken. Dit is het postcodebestand. Het bestand bevat circa 4.000 4-cijferige postcodes. Hieraan is velerlei informatie gekoppeld. Ook het aantal mensen per postcode is bekend. Door op dit aantal te wegen kunnen we de bevolking als geheel reconstrueren. Waar bestaat dit bestand verder uit? Van het Centraal Bureau van de Statistiek hebben we de beschikking over het aantal mensen per viercijferige postcode per leeftijdsgroep (in ranges van 5 jaar, 2012). Op basis hiervan hebben we een leeftijdsindeling gemaakt die globaal een derde van de gehandicapten uitmaakt. Voor de bevolking als geheel is deze sterk scheef verdeeld, de jongste groep bestaat namelijk uit mensen van 12 tot 50 jaar.

Ook van het CBS hebben wij het gemiddelde inkomen per postcode (2010). De inkomensgegevens per postcode hebben we zo goed mogelijk in drie gelijke groepen verdeeld (laag, midden en hoog). Informatie waarin de drie inkomensgroepen zijn gecombineerd met de drie leeftijdsgroepen hebben we niet per postcode. Dit betekent dat de schatting van de groepen via de randtotalen plaatsvindt. Als in een postcode 50 procent een lager inkomen heeft en 60 procent behoort tot de leeftijdsgroep 12 tot 50 jaar dan bestaat deze gecombineerde groep uit 30 procent van de bevolking van de postcode. In de tabel van de Gezondheidsenquête (2.1) zien we dat de groep 'jongeren' met lage inkomens uit 6,1 procent mensen met een motorische handicap bestaat. Doordat ook voor de andere acht groepen vast te stellen, komen we tot een percentage voor de postcode als geheel voor motorische handicap.

Binnen de inkomensgroepen is dus geen leeftijdsverdeling per postcodegebied bekend. Verder hebben we niet van alle respondenten van de Gezondheidsenquête inkomensgegevens kunnen vaststellen om tabel 2.1

mee te kunnen bepalen. De uitkomsten hebben we vergeleken met de leeftijdsverdeling van het hele onderzoek. Deze kwam goed overeen. Om kleine verschillen te voorkomen hebben we er voor gezorgd dat het voorspellingsmodel exact hetzelfde percentage oplevert als de uitkomsten van tabel 2.1. Dit is geschiedt met een correctie.

De verdeling naar laag, midden en hoog inkomen komt niet precies overeen voor de gegevens van het postcodebestand en het bevolkingsonderzoek de Gezondheidsenquête. Omdat de leeftijdsgroepen in het postcodebestand waarop wij onze schattingen baseren ranges van 5 jaar kennen en wij in de CBS Gezondheidsenquête uitgaan van 12 jaar en ouder, hebben de range 10-15 jaar in tweeën gedeeld.

Test schatting

Voor een test van de schatting zetten we de modelresultaten af tegen de uitkomsten naar mate van stedelijkheid volgens de Gezondheidsenquête van het CBS (Gezondheidsenquête, 2008-2011). Komt het voorspelde percentage deelnemers overeen met de uitsplitsing naar stedelijkheid in de Gezondheidsenquête dan is dit een aanwijzing dat de schatting goed werkt. In de volgende tabel hebben we via indices weergegeven wat het verschil tussen tabel 3.1 en de schattingen via het postcodebestand zijn.

Tabel B1.1 Vergelijking tabel op basis Gezondheidsenquête en voorspelling (indices)

	Stedelijkheid gemeenten					
	Totaal	Zeer sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet
Ernst motorische beperkingen	100	103	102	101	93	100
Ernst visuele beperkingen	100	109	97	102	102	89
Ernst auditieve beperkingen	100	74	100	112	108	103
Combinatie	100	99	99	103	100	97

Het totaal geeft 100 als schatting aan, dit komt omdat de cijfers hierop zijn gecorrigeerd. De auditieve beperkingen lijken het minst goed te voorspellen met de schatting. Dit komt wellicht ook omdat de betrouwbaarheidsmarges van de cijfers van tabel 2.1 voor deze groep wat groter zijn (in absolute zin).

Op het laagste niveau, het postcodeniveau, zal de schatting onvoldoende voorspellen, er zijn altijd omstandigheden die op wijkniveau forse verschillen kunnen veroorzaken (denk aan de postcode van Het Dorp in Arnhem).

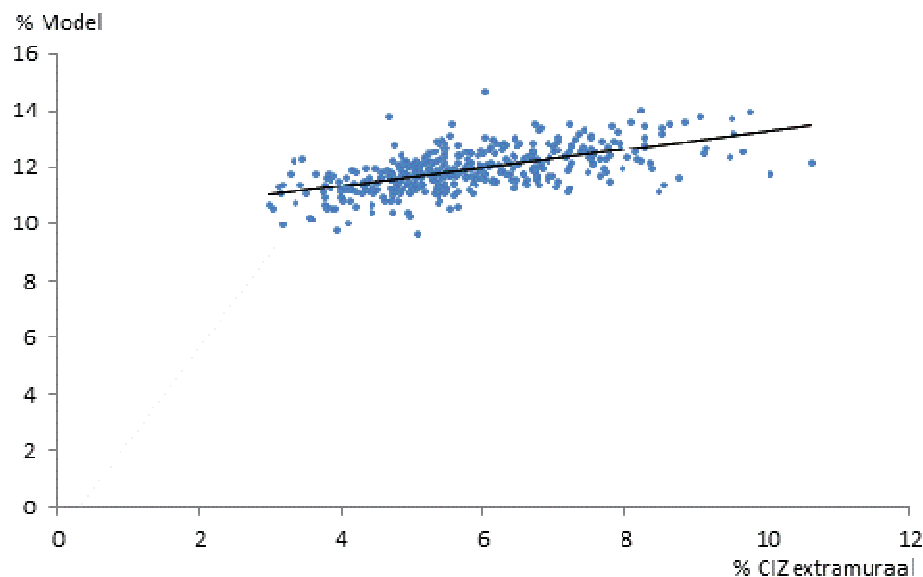
Als aanvullende test willen we het model met de cijfers van het CAK en het CIZ vergelijken. De vergelijking met de CAK cijfers komt in een latere fase. Hier geven we al wel de vergelijking met de CIZ indicaties per gemeente weer (stand januari 2013).

Het Centrum indicatiestelling zorg, CIZ, registreert welke indicaties er zijn voor het gebruik van AWBZ zorg. Het CIZ werkt met regio's die de indicaties toetsen. Doordat de indicaties zelf door hulpverleners wordt uitgevoerd kunnen er regionaal verschillen ontstaan. Voor de vergelijking hebben we rapportgegevens van de indicaties per gemeente overgenomen (afkomstig van <http://ciz.databank.nl/report/aanspraak.html>). Wij hebben het aantal mensen dat een indicatie heeft voor extramurale zorg als uitgangspunt genomen.

De grafiek laat het verband zien tussen de percentages CIZ extramurale indicaties en de percentages van combinaties van matige of ernstige lichamelijke handicaps (motorisch, visueel en/of auditief). Het CIZ cijfer bevat meer dan alleen lichamelijke handicaps maar ook mensen die bijvoorbeeld in de Wajong zitten

vanwege een psychische stoornis kunnen een beroep doen op AWBZ hulp. Toch valt te verwachten dat er tussen de groepen een verband zal zijn. Het is duidelijk dat deze vergelijking en die met gebruikscijfers (CAK) indicatief blijft omdat de schatting op basis van de CBS Gezondheidsenquête een andere benadering kent. In de grafiek vertegenwoordigt elke gemeente een punt.

Figuur B1.1 Verband CIZ extramurale indicaties en lichamelijke handicaps volgens CBS Gezondheidsenquête, zie 'model' (% , alle gemeenten in Nederland)

Het verband tussen de lichamelijke handicaps volgens de Gezondheidsenquête en de extramurale indicaties van het CBS is redelijk sterk (Pearsons correlatie 0,68, zie trendlijn in grafiek). Hoewel de interesse hier primair uitgaat naar de samenhang valt wel op dat voor elke gemeente het percentage volgens het CBS een stuk hoger ligt dan het percentage indicaties. Het toevoegen van de intramurale indicaties verkleint het verschil, maar deze intramurale groep zijn niet in de CBS Gezondheidsenquête vertegenwoordigd. De meest waarschijnlijke verklaring is dat een groot deel van de mensen met een lichamelijke handicap geen beroep doet op de officiële zorg (soms geen zorg nodig, of via familie/buren). De spreiding binnen de CBS cijfers is niet groot (minimum 9,7% en maximum 14,7%). De percentages met de indicaties laten een grotere spreiding zien, minimaal 1,5 en maximaal 6,5 (verschil groter dan factor 4).

De uitkomsten van het model willen we ook toetsen met de data van het CAK per regio. Om dit mogelijk te maken denken we aan een samenwerking met het CAK. In Nederland voert het CAK, Centraal Administratie Kantoor, meerdere wettelijke regelingen voor mensen met een handicap uit. Vaak betreft het innen van eigen bijdragen van de cliënten. Het CAK vragen we om ons per postcode, of indien deze niet beschikbaar is de gemeente, het aantal mensen te leveren dat onder een bepaalde regeling valt, alsmede het aantal mensen dat onder één van de regelingen valt. Dit laatste zou een goede en valide bepaling voor het aantal mensen met een handicap kunnen zijn. De groep die echter niet ziek is, geen hulp nodig heeft maar wel een handicap, staat niet bij het CAK geregistreerd. Perfect is deze informatiebron dus ook niet. Wel verwachten we ook een correlatie tussen de uitkomsten van het model en de CAK-cijfers te kunnen leggen. Een hoge correlatie geeft aan dat het model sterk is.

Bijlage 2. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap

Tabel B2.1 Revalidatie-instellingen in Utrecht

Naam	Plaats
Diakonessenhuis Utrecht	Utrecht
Mesos Medisch Centrum loc. Overvecht	Utrecht
De Hoogstraat Revalidatie	Utrecht
Universitair Medisch Centrum Utrecht, Loc. Wilhelmina Kinderziekenhuis	Utrecht
Universitair Medisch Centrum Utrecht	Utrecht

Tabel B2.2 Ouderenvoorzieningen in Utrecht

Wijk	Hoofdfunctie	Organisatie	Functie	Locatienaam	Plaats
West	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	De Wartburg	Utrecht
West	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Hart van Lombok	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	De Plantage	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	De Dame	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	De Geuzenveste	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Nieuw Chartreuse	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	De Prinses	Utrecht
Noord West	Verpleging en verzorging	Vecht en IJssel			Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	't Huis aan de Vecht	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	Schakel Overvecht	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Tamarinde	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Rosendael	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	Careyn	Nieuwbouw-Wonen	Warande	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	Vecht en IJssel	Woon-zorg centrum	Zuylenstede	Utrecht
Overvecht	Verpleging en verzorging	Vecht en IJssel	Woon-zorg centrum	Sante Cruz	Utrecht
Noord Oost	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	De Lichtkring	Utrecht
Noord Oost	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Tuindorp Oost	Utrecht
Noord Oost	Verpleging en verzorging	Careyn	Wonen	Nieuw Bleyenburgh	Utrecht
Oost	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Swellengrebel	Utrecht

Oost	Verpleging en verzorging	Stichting Dagcentrum Utrecht Oost			Utrecht
Binnenstad	Verpleging en verzorging	Bartholomeus Gasthuis	Woon-zorg centrum		Utrecht
Zuid	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	Tolsteeg	Utrecht
Zuid	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	De Koppel	Utrecht
Zuid	Verpleging en verzorging	Careyn	Zorg Thuis/Kantoor Plint	Nieuw Plettenburgh	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	De Bijkershoek	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	Albert van Koningsbruggen	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	Voorhoeve	Utrecht
Zuid West	Lichamelijke beperking / Niet Aangeboren Hersenletsel	Boogh		Afasiecentrum met De Paraplu	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	Residentiele Ambulante Zorg		European Care Residence "De Keizershof"	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	Vecht en IJssel	VERHUIZING naar Parc Transwijk	De Zusters	Utrecht
Zuid West	Verpleging en verzorging	Vecht en IJssel	Woon-zorg centrum	Parc Transwijk	Utrecht
Leidsche Rijn	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	Drie Ringen	Utrecht
Leidsche Rijn	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	De Componist	Utrecht
Leidsche Rijn	Verpleging en verzorging	AxionContinu	Woon-zorg centrum	De Ingelanden	Utrecht
Leidsche Rijn	Lichamelijke beperking / Niet Aangeboren Hersenletsel	Boogh	Dagbesteding, reïntegratie en maatschappelijk herstel		Utrecht
Leidsche Rijn	Verpleging en verzorging	Careyn	Woon-zorg centrum	Parkwijk	Utrecht
Leidsche Rijn	Ouderen met een beperking (OB)	Reinaerde	Woon-zorg centrum	Drie Ringen	Utrecht
Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	Parkhof	Vleuten
Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	Nijvelt	De Meern
Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	Veldhof	Leidsche Rijn(Veldhuizen)
Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	Coninckshof	Leidsche Rijn(Vleutenweide)

Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	Willem's Veste	Vleuterweide
Vleuten-De Meern	Verpleging en verzorging	De Rijnhoven	Woon-zorg centrum	De Meerstroom	Vleuten
Vleuten-De Meern	Verpleging en Verzorging	Stepping Stones Home en Care	Woon-zorg centrum	Klooster Spes Nostra	Vleuten

Bijlage 3. Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten

Tabel B3.1 Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten

Naam	Straat	Postcode	Type	Aantal mensen
Boogh	Operettelaan 629	3543 BR	Dagbesteding	150
De Paraplu	van Bijnkershoecklaan 10	3527 XL	Dagbesteding	250
De Wilg	Mecklenburglaan 3	3581 NV	Dagbesteding	400
Abrona	Laan van Maarschalkerweerd 2	3585 LJ	Dagopvang	80
Amerpoort	Operettelaan 751	3543 BR	Dagopvang	16
Kinderopvang Irene				
Amerpoort	Goeree 4	3524 ZZ	Dagopvang	16
Kinderopvang Irene				
Reinaerde	Smirnoffstraat 2	3555 CZ	Dagopvang	55
Reinaerde	Marokkodreef 7	3564 EV	Dagopvang	18
Reinaerde	Biltstraat 333	3572 AS	Dagopvang	35
Reinaerde	Mecklenburglaan 3	3581 NV	Dagopvang	niet bekend
Reinaerde	Blauwe Vogelweg 11	3585 LK	Dagopvang	8
Reinaerde	Europalaan 310	3526 KS	Dagopvang	10
Reinaerde	Marokkodreef 13	3564 EV	Logeershuis	12
Reinaerde	Ab Harrewijnstraat 17	3544 AL	Sociale werkplaats	16
Reinaerde	Ivor Novellostraat 5	3543 EE	Sociale werkplaats	12
Reinaerde	Sportpark Rijnvliet 1	3545 EA	Sociale werkplaats	8
Reinaerde	Ab Harrewijnstraat 45	3544 AL	Sociale werkplaats	18
Reinaerde	Loeff Berchmakerstraat 12	3512 TD	Sociale werkplaats	45
Reinaerde	Oudegracht 281	3511 PA	Sociale werkplaats	24
Reinaerde	Heidelberglaan 7	3584 CS	Sociale werkplaats	7
Reinaerde	Wageningseberg 48	3524 LR	Sociale werkplaats	niet bekend
Reinaerde	Vondellaan 174	3521 GH	Sociale werkplaats	12
Reinaerde	Vreugdenhillaan 31	3526 ZB	Sociale werkplaats	8
Abrona	Ina Boudier Bakkerlaan 155	3582 ZA	Woonlocatie	24
Abrona	Van Esveldstraat 103	3572 KL	Woonlocatie	22
Abrona	Wilgenhoutvlinder 5	3544 NN	Woonlocatie	41
Abrona	Brandenburchdreef 5A	3562 CS	Woonlocatie	25
Abrona	Steve Bikostraat 334	3573 BH	Woonlocatie	21
Amerpoort	Edmund Eyslerstraat 1	3543 JP	Woonlocatie	12
Amerpoort	Louis Armstronglaan 800	3543 EB	Woonlocatie	7
Amerpoort	Mierikswortelstraat 112	3544 CR	Woonlocatie	14
Amerpoort	Ameland 3	3524 AM	Woonlocatie	22
Amerpoort	Bahamadreef 1	3563 HV	Woonlocatie	22
Amerpoort	Costa Ricadreef 101	3563 TD	Woonlocatie	16
Amerpoort	Prinses Margrietstraat 116	3554 GJ	Woonlocatie	13
Amerpoort	Royaards van den Hamkade 8	3552 CM	Woonlocatie	20
Fokus	Gerrit Rietveldhof 61	3583 EV	Woonlocatie	15
Fokus	Twente 110	3524 TW	Woonlocatie	15

Fokus	Duke Ellingtonstraat 130	3543 GK	Woonlocatie	14
Fokus	Vermeulenstraat 12-A	3572 WP	Woonlocatie	14
Lijn 5á	Wolter Heukelslaan 49	3581 ST	Woonlocatie	17
Lijn 5á	Frans Halsstraat 22	3583 BP	Woonlocatie	6
Lijn 5á	Pieter Breughelstraat 4	3583 SK	Woonlocatie	8
Lijn 5á	Professor Wentlaan 48	3571 GD	Woonlocatie	6
Lijn 5á	Kaap Hoorndreef 60	3563 AV	Woonlocatie	26
Lijn 5á	Detmoldstraat 42	3523 GD	Woonlocatie	10
Reinaerde	Kandinskystraat 42	3544 NW	Woonlocatie	25
Reinaerde	Musicallaan 505	3543 ED	Woonlocatie	21
Reinaerde	Heivlinder 12	3544 DM	Woonlocatie	12
Reinaerde	Korianderstraat 1	3544 BN	Woonlocatie	18
Reinaerde	Grote Trekdreef 141	3564 BZ	Woonlocatie	28
Reinaerde	SamoraMachelstraat 6	3573 XK	Woonlocatie	12
'S Heerenloo	Slingeraklaan 136	3544 WE	Woonlocatie	22
Stichtig Philadelphia	Jeanne d'Arcdreef 85	3561 SB	Woonlocatie	31
Stichtig Philadelphia	Daalseweg 187 d	3555 ST	Woonlocatie	12
Woon- werkgemeenschap Klein ARMelisweerd	Koningsweg 358	3585 LE	Woonlocatie	12

Tabel B3.2 Aanvulling vindplaatsen verstandelijk gehandicapten Vleuten-De Meern

Op basis van inschatting en opgave na bespreking definitieve rapport.

Naam	Straat	Postcode	Type	Aantal mensen
Abrona	Meridiaan 1	3454 SB	Woonlocatie	12
Abrona	Nooderbreedte 17	3454 KB	Woonlocatie	20
Abrona	Rijksstraatweg 131	3454 HL	Woonlocatie	16
Abrona	Zuiderbreedte 4	3454 KA	Woonlocatie	21
Abrona	Haarlerberg 56a	3453 RG	Woonlocatie	22
Abrona	Bovenpolder 120	3453 NP	Woonlocatie	12
Abrona	Haarlerweg 56c	3453 RG	Dagbesteding	Niet bekend
Abrona	Burchtpoort 16	3452 MD	Dagbesteding	Niet bekend
Abrona	Burchtpoort 2	3452 MD	Dagbesteding	Niet bekend
Amerpoort	Gouvernantelaan 15-19	3454 WE	Woonlocatie	Niet bekend
Amerpoort	Marketensterlaan 1, 18, 26	3454 WR	Woonlocatie	Niet bekend
Amerpoort	Hofland 3	3451 VG	Woonlocatie	Niet bekend
Amerpoort	Ruiterberg 36-49	3452 NB	Woonlocatie	Niet bekend
Amerpoort	Hardenbroek 135-193	3452 NH	Woonlocatie	Niet bekend
Amerpoort	Leersumseveld 44 en 46	3452 NC	Woonlocatie	Niet bekend

Amerpoort	Dwergbieslaan 82-94	3452 AK	Woonlocatie	Niet bekend
Reinaerde	De Vuursche 156	3452 JV	Woonlocatie	Niet bekend

Bijlage 4. Overzicht onderwijs voor kinderen met een handicap

Tabel B4.1 Overzicht onderwijs voor kinderen met een handicap

Naam	Doelgroep	Aantal leerlingen
School voor Speciaal Onderwijs Het Rotsoord	cluster 2	292
Bertha Mullerschool	cluster 2	69
De Taalkring	cluster 2	183
Auris College Utrecht	cluster 2	147
Mytylsch Ariane De Ranitz	cluster 3	340
School voor Speciaal Onderwijs Dr. D. Herderscheeschool	cluster 3	138
Rafaelschool voor zmlk	cluster 3	231
Prinses Wilhelminaschool voor ZMLK	cluster 3	228
Utrechtse Buitenschool De Schans	cluster 3	76
De Pels (3 locaties)*	cluster 4	234
Prof Fritz Redlschool voor Langdurig Zieke Kinderen**	cluster 4	62
Luc Stevensschool	SBAO	137
SBO Het Keerpunt	SBAO	74
SBO Sint Maarten	SBAO	113
SBO Sint Maarten	SBAO	98
Trajectum College voor ATH GYM HAVO MAVO VBO LWOO	LWOO	
Leidsche Rijn College voor GYM ATH HAVO MAVO VBO LWOO - locatie XII	LWOO	
Leidsche Rijn College voor GYM ATH HAVO MAVO VBO LWOO - loc. VNC	LWOO	
Kranenburg, School voor Praktijkonderwijs	PRO	
POUWER	PRO	

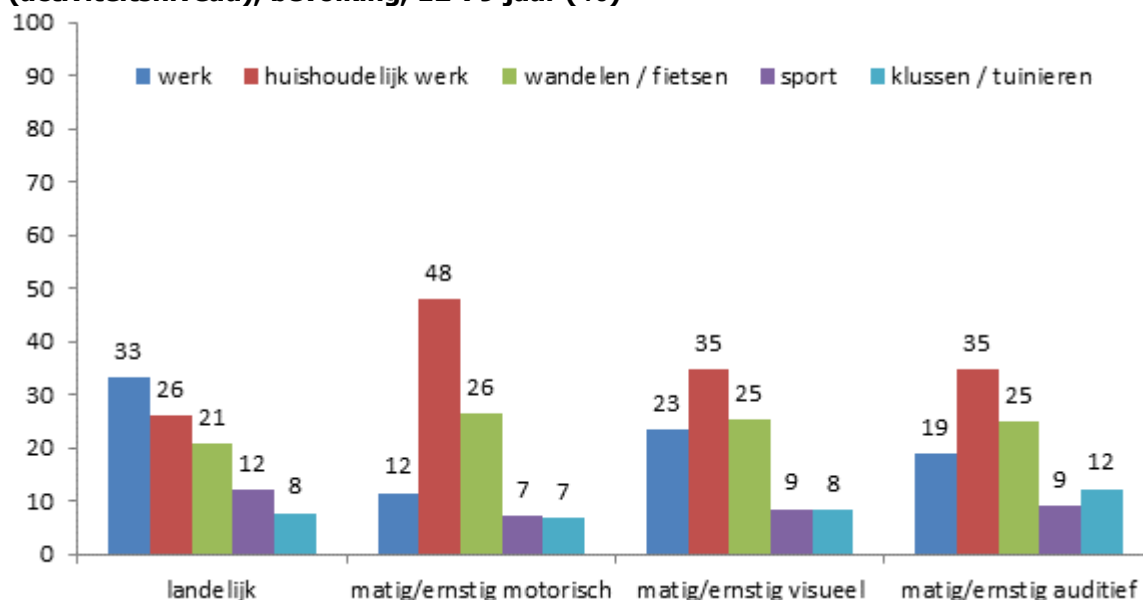
Bron: www.duo.nl

*Na evaluatie blijkt het hier te gaan om 5 locaties op verschillende adressen.

**Deze school heeft 2 locaties op hetzelfde adres

Bijlage 5. Aandeel beweeglijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke handicap

Bijlage B5.1 Beweegactiviteiten als aandeel van de totale hoeveelheid beweging (activiteitsniveau), bevolking, 12-79 jaar (%)

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Bijlage 6. Sportaanbod voor mensen met een handicap

Tabel B6.1 Sportaanbod voor mensen met een motorische beperking

Naam	Type sport	Doel-groep*	Sportaanbieder
gymzaal Beiroetdreef	conditie training	V	S.O.B. '87
Gezondheidscentrum Kanaleneiland	klacht gerelateerd aanbod	V	ABCesar
Mytyschool Ariane de Ranitz	rolstoelhockey	V&K	SV Kampong Wheely's
Doelenstraat	bewegingskunsten	V	Centrum Well
Aquacenter Den Hommel	zwemmen e.a.	V&K	Aquacenter Den Hommel en USSV
Nationaal Denksport Centrum Den Hommel	Go	V	Go Club Utrecht
Rode Kruis gebouw	rolstoeldansen	V	Willen is Kunnen
Yoga Praktijk Utrecht	yoga	V	Yoga Praktijk Utrecht
Sportpark Maarschalkerweerd	hockey	K	Kampong
Sportpark Lunetten	voetbal	K	DVSU
gymzaal Maetsuykerstraat	Taekwon-Do	K	Kisport Taekwon-Do
Stichting De Wilg	aangepast sporten	V	De Wilg
Atletiekbaan Maarschalkerweerd	atletiek e.a.	V&K	Hellas Utrecht en U-Track
Wieler- en skeelercentrum De Nedereindse Berg	Wielrennen	V&K	Wielervereniging Het Stadion
Gymzaal De Notenboom	gym	K	Club Extra Fraternitas
Zwembad De Kwakel	zwemmen e.a.	V	Zwemvereniging Utrecht
IN NAE DO KWAN	taekwondo	K	Taekwon-Do IN NAE DO KWAN
gymzaal Johan Wagenaarkade	balspelen en conditietraining	V	Harttrimvereniging
G-Hockey	Sportpark Fletiomare Novum	K	M.H.C. Fletiomare
voetbal	Sportpark De Vryheit	V&K	Desto en COV
bewegingskunsten	Muziekschool Vleuten	V	Beter Bewegen Met Yael
SFC De Hoogstraat Revalidatiecentrum	18 verschillende sporten	V&K	ABU, S.C.-Antilope, The Scorpions, Vol-ledig, Volleybalvereniging Volleer, Mobie Duck en SFC De Hoogstraat Revalidatiecentrum

* V = Volwassenen, K= kinderen, V&K = volwassenen en kinderen

Bron: gemeente Utrecht, april 2013

Tabel B6.2 Sportaanbod voor mensen met een visuele beperking

Naam	Type sport	Doelgroep	Sportaanbieder
Aquacenter Den Hommel	zwemmen e.a.	V&K	Utrechtse Sportstichting Samen Verder (USSV)
Stichting De Wilg	aangepast sporten	V	De Wilg
gymzaal Wevelaan	goalball	V	USV Hercules

Bron: gemeente Utrecht, april 2013

Tabel B6.3 Sportaanbod voor mensen met een auditieve beperking

Naam	Type sport	Doelgroep	Sportaanbieder
Sportschool Anton Geesink	judo	V&K	EUJJS
Sportpark De Vryheit	voetbal	V&K	Desto en COV
Sportpark Lunetten	voetbal	K	DVSU
Atletiekbaan Maarschalkerweerd	atletiek e.a.	V&K	Hellas Utrecht
Sportzaal Waterwin	judo	K	Judoschool Barberio

Bron: gemeente Utrecht, april 2013

Tabel B6.4 Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking

Naam	Type sport	Doelgroep	Sportaanbieder
Sportpark Fletiomare Novum	G-Hockey	K	M.H.C. Fletiomare
Sportschool Anton Geesink	judo	V&K	EUJJS
Sportpark De Vryheit	voetbal	V&K	Desto en COV
Aquacenter Den Hommel	zwemmen e.a.	V&K	USSV
Sportpark Koningsweg	voetbal	V	VSC (Velox/SVVU/Celeritudo)
Sportpark Maarschalkerweerd	hockey	K	Kampong G-Hockey
Sportpark Lunetten	voetbal	K	DVSU
gymzaal Maetsuykerstraat	Taekwon-Do	K	Kisport Taekwon-Do
Sportpark Overvecht-Noord	voetbal	V	VVJ
Stichting De Wilg	aangepast sporten	V	De Wilg
De Vechtsebanen	schaatsen	K	Stichting Anton Huisjes
Atletiekbaan Maarschalkerweerd	atletiek e.a.	V&K	Hellas Utrecht
Sportcafe Overvecht	dansen	K	PM-Dance

Bron: gemeente Utrecht, april 2013